

JAPAN ONDER VUUR

FRONTEN ACHTER FRONTEN
BURGER EN BOER
GIDEON IN DE JUNGLE
DECOUX EN DE OLIFANT
SLIMMERE SLIM
DRIE VAN DE VIJFTIEN
HET JAAR VAN DE SLECHTE RAMMENAS
STRATEGIE VAN DE WRAAK

71

De oorlog die Japan sedert 1937 tegen China voerde, had na de eerste paar jaar weinig meer te betekenen. De Japanners hadden de meeste belangrijke steden in handen; ze controleerden de kust en de hoofdwegen, maar waren niet in staat het hele immense Chinese rijk te veroveren en te bezetten. Het binnenland was verdeeld in twee grote machtsgebieden: het 'rode' gebied van Mao Tse-toeng en het gebied van de nationalistische regering van Tsjang Kai-sjek. Beiden hadden meer oog voor de afrekening met elkaar dan voor een krachtig offensief tegen de Japanners.

Na de eerste formidabele successen van Japan in 1941—1942 bleef ook Zuidoost-Azië in strategische betekenis ver achter bij het gebied van de Stille Oceaan. Dat gold voor Birma, waar na het wegvallen van de Japanse bedreiging van India in de zomer van 1942 onvoldoende troepen en materieel beschikbaar kwamen om een grootscheepse tegenactie te ondernemen. Ook de offensieven die men na de zomer van 1943 op Birmaans grondgebied ontketende, zowel vanuit India als vanuit China, hadden op het verloop van de oorlog als geheel geen enkele invloed.

Het gold evenzeer voor Thailand. Hoewel dit land in januari 1942 onder druk aan Engeland en de Verenigde Staten de oorlog verklaard had, bleef de binnenlandse machtsstrijd er belangrijker dan de rol die men in de oorlog kon of wenste te spelen. Ook in Indo-China waren de politieke ontwikkelingen belangrijker dan de militaire. In september 1940 reeds hadden de Japanners er de feitelijke macht in handen gekregen, ook al bleef het Franse koloniale bestuur in naam het gezag uitoefenen. De nationalistische groeperingen werkten in meerderheid met de Japanners samen; de communistische *Vietminh* was behalve anti-Frans ook anti-Japans en kreeg steeds meer invloed op de bevolking.

Maar de afloop van de oorlog werd voorbereid ver van het vasteland van Azië, in de Stille Oceaan. Na alle reeds eerder veroverde eilandengroepen werden in de zomer van 1944 de Marianen in een bloedige strijd en ten koste van zware verliezen genomen. In Japan zelf was de verslechtering van de militaire situatie mede aanleiding tot de val van het kabinet-Tojo in juli 1944. Symptomen van oorlogsmoeheid deden duidelijk hun intrede in de Japanse maatschappij; zelfs deed men in de herfst een poging tot een 'eervolle' vrede te geraken. Ook de Japanse economie stortte ineen. Voor ieder die in staat was de positie van het land redelijk onder ogen te zien, was het tegen het eind van 1944 volkomen duidelijk: de totale ineenstorting van Japan kon nog slechts een kwestie van tijd zijn.

A.H.P.

CHINA VAN PEARL HARBOR
TOT OKTOBER 1944

FRONTEN ACHTER FRONTEN

PROF. DR. E. ZÜRCHER

Ten tijde van de Japanse aanval op Pearl Harbor had China al meer dan vier jaar oorlog met Japan achter de rug. Het had vriend en vijand verbaasd door de taaie weerstand die het bood aan de materieel zoveel sterkere Japanse invallers, zonder overigens in staat te zijn op eigen kracht de bezetters terug te dringen. Het is trouwens de vraag of de Japanse legerleiding werkelijk een verovering van het gehele Chinese vasteland beoogde. Het was ook Tokyo duidelijk geworden dat in dit reusachtige en dichtbevolkte gebied met zijn slechte verbindingen een effectieve machtsuitoefening onmogelijk zou zijn; de Japanners bezetten in feite alleen de grotere steden en de hoofdwegen. Zij waren overal omringd door de oceaan van het Chinese platteland: het terrein waar, vooral in Noord-China, de door communisten geleide boerenguerilla vrij spel had. De ontwrichtende wer-

'Generalissimo' Tsjang Kai-sjek bij zijn aankomst op het partijcongres van de Kwomintang op 15 januari 1940. Tijdens deze bijeenkomst werd hij benoemd tot premier van het China van Tsjang.

king die massale bombardementen op grote stedelijke centra in een modern geïndustrialiseerd gebied hebben, bleef hier achterwege: China, als agrarisch onderontwikkeld gebied, was te primitief om met moderne middelen verslagen te worden.

Zo was de oorlog al in het begin van 1939 versterkt; het front lag als een stabiele zone van verwoesting van het noorden naar het zuiden door het land, ongeveer langs de lijn Paotou-Hankou-Tsjangsjia. De benedenloop van de Jangtse, met Nanking en Sjanghai, was in Japanse handen, maar ook daar opereerden de

ongeregelde troepen van het (eveneens onder communistische leiding staande) 4e leger achter de Japanse linies. Merkwaardig is dat Japan tot het einde toe slechts geringe vorderingen maakte in het Zuidchinese kustgebied: alleen de belangrijkste havens (Wentsjou, Foetsjou, Amoy, Swatou en vooral Canton plus Hongkong) en het gebied van het eiland Hainan en omgeving gingen verloren en doorgaans werd alleen de onmiddellijke omgeving van deze kuststeden effectief door de Japanners beheerst.

Deze 'bevroren' situatie heeft zich in de jaren 1941—1944 nauwelijks gewijzigd. De Amerikaanse steun aan Tsjoengking en de deelneming aan de oorlog in China hadden daarin misschien een ommekeer kunnen brengen, maar ze liepen vast in het moeras van interne verdeeldheid, machtsstrijd en corruptie, dat

het beeld van China in die jaren kenmerkte. China werd ondermijnd door twee factoren, die dit land als partner in de strijd tegen Japan sterk in waarde deden verminderen. Ten eerste was er het feit dat het onbezette deel van China, hoewel theoretisch geleid door één sterke man, *generalissimo* Tsjang Kai-sjek, in werkelijkheid bestond uit twee machtsgebieden, die, hoewel tijdelijk in een wankel 'eenheidsfront' verenigd, uiterst wantrouwig tegenover elkaar stonden: de door Mao Tse-toeng en andere communistische leiders geregeerde 'rode' gebieden in Noord- en Noordwest-China (met, zoals gezegd, een tweede belangrijke operatieterrein in het benedengebied van de Jangtse), en de door Tsjang Kai-sjek en zijn Kwomintang geleide nationalistische regering in Tsjoenking. De communisten die de jaren van de bloedige burgeroorlog (1927—1936) niet vergeten waren,

Ten tijde van de Japanse aanval op Pearl Harbor (7 december 1941) had China al vier jaar oorlog met Japan achter de rug. Deze kaart geeft een overzicht van de situatie in China tot het einde van de wereldoorlog.

infiltrerden zoveel mogelijk het nationalistische gebied en mobiliseerden de boerenbevolking, niet alleen achter de Japanse linies, maar ook achter die van hun wapenbroeders. En Tsjang, die, zoals hijzelf verklaarde, 'de Japanners slechts als een huidziekte, maar de communisten als een interne ziekte' beschouwde, spaarde in volle oorlogstijd zijn beste troepen om daarmee de rode gebieden vrijwel volledig te blokkeren en iedere levering van Amerikaanse hulpgoederen aan hen onmogelijk te maken.

De tweede factor, misschien nog ernstiger dan

de eerste, lag in de feitelijke machteloosheid van Tsjang om zijn taak als 'hoogste oorlogsleider' waar te maken. De nationalistische regering was er eigenlijk nooit in geslaagd een einde te maken aan het *warlordism*: de macht van plaatselijke militaire leiders, die op hun eigen grondgebied vrijwel heer en meester waren, naar eigen goeddunken belastingen hieven, troepen recruteerden, elkaar bevochten en zichzelf verrijkten. De strijdmacht van Tsjang bestond uit een kleine, min of meer betrouwbare kern — persoonlijk trouw en dienstbaar aan de kleine top van hoogst gefortuneerde families, waartoe ook Tsjang was gaan behoren — en verder uit een conglomeraat van nauwelijks door Tsjoenking te controleren regionale generaals. De deplorabele toestand van de staatsfinanciën maakte het ook wel onvermijdelijk dat de militaire leiders zichzelf en

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

hun troepen 'ter plaatse' van al het nodige — geld, voedsel, uitrusting — moesten voorzien. In de praktijk kwam dit natuurlijk neer op een verheugde uitbuiting van de toch al doodarme en geteisterde plattelandsbevolking, hetgeen weer het aanzien van de communisten bij de massa van de boeren verhoogde. Dat Tsjang zich zo lang kon handhaven als hoogste leider, was alleen te danken aan het feit dat hij een onovertroffen meester was in het uitspelen van de ene groep tegen de andere en van leiders en generaals tegen elkaar en er zo in slaagde zijn eigen kerngroep (de 'vier grote families', hun militaire aanhang en de top van de Kwomintangbureaucratie) in het zadel te houden. Tegen de formidabele Japanse strijdmacht

waren de aldus gevormde legers natuurlijk niet opgewassen: zij bestonden uit ondervoede, geronselde boeren onder een uiterst corrupte en incompetente leiding. In Tsjoenking zelf en in andere grotere steden in het nationalistisch gebied had de bevolking niet alleen te lijden onder de voortdurend groeiende inflatie en de daarmee gepaard gaande corruptie van het gehele overheidsapparaat, maar ook onder het treurige feit dat het Kwomintangbewind steeds meer afzakte naar een vrijwel fascistische politiestaat, die iedere poging tot kritiek met de meest brute middelen onderdrukte. Het trieste beeld van militaire incompetentie en algemene passiviteit contrasteerde scherp — naar ook Washington steeds duidelijker werd

— met de succesvolle strijd die de communisten voerden vanuit hun bastion, Jenan in de provincie Sjansi. Zij waren daartoe in staat, niet alleen door toepassing van de strategie van de 'vertraagde oorlog' en de door Mao Tse-toeng geformuleerde regels van de guerrilla, maar ook en vooral omdat zij deze zeer originele wijze van oorlogvoering combineerden met een effectief programma van sociale en economische hervormingen. Politieke massamobilisatie van de boerenbevolking voor de strijd tegen Japan bleek mogelijk, indien men de boeren een beter leven in het vooruitzicht stelde; de recrutering ging gepaard met strijd tegen het analfabetisme, vorming van boerencoöperaties en van een volksleger, dat behalve in de strijd ook werd ingezet in de produktie. Tsjangs blokkade kon daardoor niet voorkomen dat omstreeks 1943 de rode gebieden in feite alle basisbehoeften zelf produceerden en zich bovendien als een olievlek begonnen uit te breiden over heel Noord-China. Waarnemers die in deze periode van tijd tot tijd de door Jenan beheerste gebieden bezochten, gaven bij terugkeer hoog op van de afwezigheid van corruptie en van de Spartaanse eenvoud die daar heerste. Ook deze berichten versterkten de positie van Jenan, met name in de kringen van de geleidelijk van het Kwomintangregime vervreemde Chinese bovenlaag.

In dit wespennest van spanningen, vetes en intriges kwamen de Amerikanen in 1941 terecht. Al in mei 1941 had Roosevelt verklaard dat de verdediging van China van vitaal belang was voor de veiligheid van de Verenigde Staten en er was reeds een begin gemaakt met de levering van militaire hulpgoederen en met de opbouw van een Amerikaans vrijwilligerseskadron, de *Flying Tigers*, dat na Pearl Harbor in China zou gaan opereren als de *Fourteenth Air Force* onder leiding van generaal C. L. Chennault. Desondanks is Amerika niet tot een grote krachtontplooiing in China gekomen, en wel om drie redenen. In de eerste plaats had China slechts een derderangs plaats in de algemene strategische planning van de geallieerden, die (a) voorlopig meer aandacht schonk aan het strijdtoneel in Europa en het Middellandse-Zeegebied, en (b) in de strijd tegen Japan veel meer gericht was op een zee- en luchtoorlog vanuit de Pacific dan op moeilijke gevechtshandelingen op het Chinese continent. In de tweede plaats schenen ook de Japanners minder geïnteresseerd in China: het zwaartepunt van de Japanse offensieven was sinds 1941 duidelijk naar Zuidoost-Azië verlegd en derhalve was daar de meeste tegendruk nodig. En ten slotte: de sombere berichten over de binnenlandse Chinese situatie maakten de Amerikaanse houding ambivalent. Enerzijds voelde men de plicht om Tsjoenking als centrum van 'het vrije China' te steunen en Tsjang Kai-sjek te erkennen als 'leider van het Chinese volk', anderzijds groeide ook in Amerika de afkeer jegens de algemene corruptie en de kwalijke praktijken van het Kwomintangregime en stond men gereserveerd tegenover Tsjangs discutabele persoonlijkheid. China werd belangrijk geacht omdat het, hoe dan ook, een aanzienlijke Japanse strijdmacht bezighield, maar toch — of misschien juist daarom — is het niet gekomen tot een groot offensief om de Japanners uit China te verdrijven. Integendeel: juist in 1944, toen de Japanners

Chinese soldaten luisteren naar hun commandant, voor zij ten strijde trekken.

Links: op de Chinese muur in het noorden van het Hemelse Rijk stonden Japanners op wacht.

Rechtsboven: Amerikaanse jagers zoeken boven de bergen van China naar Japanse vliegtuigen.

Rechtsonder: generaal Joseph W. Stilwell (met padvindershoei) inspecteert het front in Birma.

elders de ene tegenslag na de andere te verwerken kregen, kwam nationalistisch China door een laatste grote Japanse machtsontplooiing dicht bij de ondergang dan ooit te voren.

Op drie manieren heeft Washington in deze jaren geprobeerd van China een bruikbare partner in de oorlog te maken. De eerste was gericht op versterking van het Chinese zelfbewustzijn: formele maatregelen zoals de afschaffing van de oude, voor China ongunstige verdragen (1942—1943), de verlichting van immigratiebeperkingen voor Chinezen en de belofte (Cairo, december 1943) dat China alle gebieden die het sinds 1894 aan Japan had moeten afstaan (inclusief Formosa), zou terugkrijgen. Zo was het ook Roosevelt, die, tegen de bedenkingen van Churchill en Stalin in, voor China de status bedong van 'een van de Grote Vier' — een stap die grote gevolgen zou hebben voor de toekomst. De tweede methode tot 'sanering' van de Chinese warboel bestond uit een serie goedbedoelde, maar naïeve pogingen van Amerikaanse zijde om aan het 'verenigd front' van nationalist en communisten meer inhoud te geven, dat wil zeggen om beide partijen daadwerkelijk te verenigen in de strijd tegen Japan. Die pogingen liepen zowel op het militaire als op het diplomatieke vlak volledig vast.

Blijft over de derde aanpak: die van militaire steun en militair advies. Tot najaar 1944 werd dit aspect verpersoonlijkt door de merkwaardige figuur van generaal Joseph W. Stilwell, die in maart 1942 in Tsjoengking aankwam. Theoretisch was hij aan Tsjang toegevoegd als bevelhebber van de Amerikaanse troepen in het Chinees-Birnees-Indische strijdtoneel; in werkelijkheid moest hij een poging doen om orde te scheppen in China's militaire chaos. 'Vinegar Joe', recht-op-de-man-af, opvliegend, geneigd tot heftige en ongenueanceerde uitspraken, was minder dan wie ook de aangewezen figuur om een uitweg te vinden uit de chaotische en duistere warwinkel van de Chinese politiek.

Associated Press

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Vrijwel onmiddellijk had hij het met Tsjang aan de stok over het gebruik van drie Chinese divisies in Birma. Een twist die weldra overbodig werd door de snelle Japanse verovering van Birma en (eind april 1942) door de afsnijding van de Birmaweg, waardoor China in een gevaarlijk isolement kwam te verkeren. Tsjoengking werd nu geheel afhankelijk van de luchtbrug vanuit Assam over de 'Hump', de reusachtige bergketens van het Chinees-Tibetaanse grensgebied, naar Tsjoengking en Koenming. Eerst geleidelijk aan werd deze luchtbrug — een van de grootste logistieke prestaties van de Tweede Wereldoorlog — uitgebouwd tot een groot en perfect werkend transportsysteem, maar in de eerste jaren was er een acuut ge-

brek aan vliegtuigen en voorraden. Het materieel dat in Tsjoengking aankwam, werd door de Chinese autoriteiten (onder verantwoordelijkheid van Tsjang Kai-sjek) verdeeld en men kan zich voorstellen dat dit voor Stilwell en de zijnen een tweede bron van toenemende ergernis was.

Inmiddels was Stilwell begonnen met de opbouw van een modern uitgerust en goed getraind Chinees leger onder leiding van Amerikaanse instructeurs, ten dele in India (trainingscentrum in Ramgarh, waar meer dan zestigduizend Chinezen werden opgeleid), ten dele in China zelf. Tussen Stilwell en Tsjang ontwikkelde zich een heftige controverse over het gebruik van deze keurtroepen: Stilwell wilde

hen vooral inzetten voor de herovering van Birma (vanuit China en Assam), terwijl Tsjang hen in eerste instantie tegen de Japanse troepen in China zelf wenste te gebruiken, daarbij ongetwijfeld spelend met de mogelijkheid hen in een latere fase tegen de communisten te laten optrekken. De chaos werd vergroot door de rivaliteit tussen Stilwell als legerman en de in China opererende luchtmachtgeneraal Chennault, die de keurtroepen liever in China ingezet zag, in combinatie met zijn vliegtuigen. Chennault steunde dan ook Tsjang, die bovendien Washington onder druk zette met vage aanduidingen dat hij zou overwegen een afzonderlijke vrede met Japan te sluiten, tenzij er meer hulp zou komen.

Azië nog van nut te zijn, maar in China zelf slaagde het volkomen. De Japanse legers rukten op door vijf zuidelijke provincies; de gedemoraliseerde Chinese troepen boden nauwelijks weerstand en in oktober 1944 waren Tsjangsja, Hengjang en Kweilin in Japanse handen.

Het volledig falen van de Chinese defensie en de daaruit ontstane noodsituatie overtuigden Washington van de noodzaak China's verdediging in eigen hand te nemen. Op voorstel van Stilwell besloot men van Tsjang te eisen dat een Amerikaan belast zou worden met het opperbevel over alle Chinese strijdkrachten (nationalistische én communistische) en dat deze slechts nominaal aan de *generalissimo*

nader overleg met een persoonlijk vertegenwoordiger van Roosevelt. Hij hoopte hierdoor de Amerikaanse ministeries van buitenlandse zaken en defensie te omzeilen die grotendeels achter Stilwell stonden. Aldus geschiedde: in september 1944 begon generaal Patrick Hurley als persoonlijk afgezant van Roosevelt zijn moeizame werkzaamheden in China. Tsjang bleek zich heftig te verzetten tegen de inschakeling van communistische troepen en tegen verstreking van Amerikaanse hulpgoederen aan zijn aartsvijanden — voor wie Stilwell onverhopen bewondering koesterde. Het werd een prestigekwestie die dermate hoog opliep, dat Tsjang onmiddellijke terugroeping van Stilwell eiste. Hurley meende dat daaraan gevolg moest worden gegeven. Op 19 oktober 1944 verdween Stilwell wrokkend van het Chinese toneel; in China werd hij als bevelhebber van de Amerikaanse troepen in dat land opgevolgd door generaal A. C. Wedemeyer. Deze kon het goed met Tsjang vinden en deelde, naar het schijnt, diens optimistische verwachtingen over de zwakte van de Chinese communisten. Bovendien was het Japanse offensief geluwd, zodat ook de pijnlijke kwestie van de benoeming van een Amerikaans opperbevelhebber kon worden vergeten.

Hiermee zijn wij in feite overgegaan van militaire naar diplomatieke ontwikkelingen. Wij zagen dat de verhouding tussen Tsjoengking en Jenan al voor Stilwell een groot probleem was geweest. Men was het er in Washington over eens dat Tsjoengking een chaos was, maar over Jenan waren de meningen verdeeld. Had Tsjang gelijk, die niet ophield te verzekeren dat Mao een gewillig werktuig van Moskou was? Of moesten die Amerikaanse adviseurs geloofd worden, die meenden dat de machthebbers in Jenan geen 'echte' communisten waren, maar veeleer vrij onschuldige 'agrarische hervormers'? Toen de oorlog zijn laatste fase naderde, begon men in Washington te vrezen dat de voortgaande spanning tussen Tsjoengking en Jenan zou leiden tot een nieuwe burgeroorlog direct na de Japanse capitulatie, en dat, als de Sowjetunie aan de zijde van de Chinese communisten zou interveniëren, de westerse mogendheden betrokken zouden raken in een nieuw, groot conflict. De onduidelijke houding van Moskou ten opzichte van Jenan maakte de ongerustheid des te groter. Vandaar de pogingen, door Hurley en door vice-president Henry Wallace vanaf de zomer van 1944 ondernomen, om enerzijds overeenstemming te bereiken tussen de Chinese nationalist en communisten en anderzijds de weg te banen voor een Chinees-Russisch verdrag, dat de Sowjetunie ervan zou moeten weerhouden zich te mengen in een eventuele Chinese burgeroorlog. Met deze diplomatieke activiteit werd nu een aanvang gemaakt; het begin van een moeizaam en uiteindelijk vruchteloos proces van onderhandeling en bemiddeling, waarvan het verdere verloop buiten het bestek van dit verhaal valt.

Bezien vanuit militair oogpunt, was het Chinese strijdtoneel eind 1944 vrijwel van geen betekenis meer. De belangrijkste Amerikaanse luchtmachtbases waren inmiddels verlegd naar de Marianen en de ontwikkeling van het geallieerde offensief tegen Japan vanuit de Filippijnen maakte China tot een onbelangrijk randgebied.

Associated Press

Stilwell kreeg in eerste instantie zijn zin. Eind 1943, na de 'Sextant'-conferentie in Cairo, werd het sein gegeven tot een gecombineerde actie in Birma. Stilwells Chinese divisies hebben inderdaad een belangrijk aandeel gehad in de Birmacampagne van de eerste maanden van 1944. Maar Tsjang en Chennault kregen gelijk. Nauwelijks waren de Chinese troepen in Birma ingezet, of Japan ontketende in Centraal- en Zuidoost-China een veelzijdig offensief met een tweeledig doel: enerzijds om de Amerikaanse luchtbases op te rollen, anderzijds om een directe landverbinding te bewerkstelligen tussen het bezette China (met name Mantsjoe-rijke en Sjanghai) en Indo-China. Het offensief kwam te laat om de Japanners in Zuidoost-

Een legereenheid van de Kwomintang trekt door een pittoresk landschap. Dit leger bestond voornamelijk uit geronselde, ondervoede boeren die onder bevel stonden van een uiterst incompetente en corrupte leiding.

ondergeschikt zou zijn. Deze stap was waarschijnlijk hoe dan ook tot mislukken gedoemd, omdat zowel Tsjoengking als Jenan hierin een extreem voorbeeld van 'imperialistische bevoogding' zouden zien. Maar hij mislukte eerst recht, omdat generaal Stilwell zelf tot die verantwoordelijke taak zou moeten worden benoemd.

Tsjang, afhankelijk van Amerikaanse steun, wees het voorstel niet af, maar verzocht om

BURGER EN BOER

PROF. DR. E. ZÜRCHER

Twee oude heersersfiguren, tegenstanders sinds de jaren twintig, symboliseren het gedeelde China: Tsjang Kai-sjek, leider van het nationalistische bewind op Taiwan (Formosa), en Mao Tse-toeng, leider van het communistische regime in de Chinese Volksrepubliek. In vele opzichten mogen zij gelden als de belichaming van een halve eeuw Chinese geschiedenis.

Tsjang Kai-sjek werd op 31 oktober 1887 geboren in een familie van verarmde zakenlieden in de kustprovincie Tsekiang. Toen het keizerrijk in 1912 viel, was hij vijftientig jaar. Hij was het produkt van een overgangperiode, waarin westerse methoden en instellingen de oude orde al grotendeels hadden ondermijnd, terwijl anderzijds, met name op sociaal en ethisch gebied, de normen en waarden van de oude maatschappij nog domineerden in het denken en handelen van talloze ontwikkelde Chinezen, zelfs als zij — op staatkundig gebied — vernieuwers en revolutionairen waren. Die tweespalt is kenmerkend gebleven voor de persoonlijkheid van Tsjang Kai-sjek. In staatkundig en militair opzicht is hij, binnen de beperkingen die de Chinese situatie hem oplegde, steeds een voorstander gebleven van vernieuwing en modernisering; vanaf zijn jeugdjaren, toen hij zijn vlecht afsneed als symbool van zijn verzet tegen het keizerrijk, tot heden toe bleef hij een fervent nationalist, bezeten door het ideaal van een onafhankelijk en soeverein China. Maar anderzijds draagt zijn persoonlijkheid het stempel van de traditionele maatschappij waaruit hij is voortgekomen. Die maatschappij was veel minder homogeen dan wij in het Westen gewend zijn. De mens is ingebed in een of meer kleine gesloten groepen; de maatschappij bestaat niet uit individuele burgers, maar uit een enorme massa 'cellen': families, clans, gilden, broederschappen, financiële en zakelijke belangengroepen waarvan de leden elkaar de hand boven het hoofd houden (*mutual help societies*), clubs en genootschappen van allerlei aard. De mens leeft in een web van persoonlijke relaties, in een voortdurend spel van geven en nemen; carrière is alleen mogelijk via dit netwerk van persoonlijke banden en verplichtingen. Wie aan de top komt, doet dit samen met zijn familie en 'club' en in nauwe samenwerking met andere facties; rivalen (die zelf ook groepen of 'kongsi's' representeren) houdt men op een afstand door hen tegen elkaar uit te spelen of met beloningen tevreden te stellen.

Het is de tragiek van Tsjang Kai-sjek en van zijn Nationalistische Partij (*Kwomintang*), die

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Tsjang Kai-sjek is in staatkundig en militair opzicht een voorstander gebleven van vernieuwing, maar in zijn persoon vertegenwoordigt hij nog steeds de traditionele maatschappij waaruit hij is voortgekomen.

hij sinds 1927 geleid heeft, dat zij na een enthousiaste en idealistische beginfase meer en meer verstrikt zijn geraakt in dit spel van facties en groepen en zich daardoor meer en meer zijn gaan identificeren met de conservatieve krachten in de Chinese maatschappij: de regionale generaals met hun aanhang, de *big business* van Sjanghai, het grootgrondbezit. Tsjangs meest vertrouwde kerngroep bestaat uit een aantal hoge militairen met wie hij sinds de jaren twin-

tig verbonden is, en uit leden van de 'vier grote families' waartoe hij — mede door zijn huwelijk met de schoonzuster van de grondlegger van het moderne China, Soen Jat-sen — zelf behoort.

In de jaren voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog kon Tsjang zich als hoogste leider — en voor de buitenwereld als 'leider van het Chinese Volk' — handhaven door zijn unieke positie; gesteund door zijn kerngroep kon hij alle tegenstanders in evenwicht houden en tegen elkaar uitspelen, en op analoge wijze tijdens de oorlog de Amerikaanse steun gebruiken én tegelijk de pogingen van de zijde van de Verenigde Staten om orde te scheppen in de Chinese chaos, met succes weerstaan.

Zijn grootste vijand en tegenspeler was, al sinds de jaren twintig, de communistische beweging, die in de oorlogsjaren uitgestrekte gebieden in het noorden beheerste. De communisten slaagden op het essentiële punt waar Tsjang en zijn groep faalden: de uitvoering van een effectief programma van economische en sociale hervormingen, die hen verzekerden van de steun van de arme boerenbevolking. Het zou onjuist zijn te beweren dat Tsjang geen oog had voor de noodzaak van zulke hervormingen: hij en zijn leermeester Soen Jat-sen hebben die, zij het in utopistische vorm, steeds gepredikt. Maar het wezen zelf van zijn partij en van de groepen waarin hij was ingekapseld, verzetten zich tegen diepgaande verandering. Daarbij komt dat de *Kwomintang* ideologisch steriel is gebleven: Tsjang is in wezen een militair; als politiek denker kwam hij ook toen al niet verder dan een niet realistische verheerlijking van China's nationale deugden en een opwekking daarnaar te leven.

Persoonlijk is Tsjang Kai-sjek moedig en vrij van persoonlijk winstbejag, deels omgeven door corruptie en intriges, de koppige en strenge verpersoonlijking van deze Confucianistische deugden gebleven.

Mao Tse-toeng contrasteert sinds zijn geboorte op 26 december 1893 met Tsjang Kai-sjek: anders dan Tsjang, die afkomstig is uit de aan westerse invloeden blootgestelde, door handel en industrie overheerste kuststreek, werd Mao geboren op het platteland van Hoenan, als zoon van een tamelijk welgestelde boer. Gedurende de eerste vijftientig jaar van zijn leven had hij slechts oppervlakkig contact met de grote kuststeden. Hij was twintig toen hij voor het eerst een wereldkaart zag; tot heden heeft hij slechts tweemaal een kort bezoek gebracht aan het buitenland (in beide gevallen

Moskou); hij kent uitsluitend Chinees. Zijn verzet tegen de oude maatschappij werd niet alleen gevoed uit westerse bronnen, maar ook uit de traditionele omgeving waarin hij opgroeide; zowel door lezing van oude romans over heldhaftige rebellen, als door persoonlijke vertrouwde met de ellende, de honger en exploitatie die kenmerkend waren voor het Chinese platteland.

In zijn communistische overtuiging — hij was in 1921 een van de oprichters van de partij — is hij al zeer vroeg afgeweken van de door Moskou bepaalde partijlijn. Al in 1925, nog vóór de breuk met Tsjang Kai-sjek, verkondigde hij de 'ketterse' stelling dat in de Chinese revolutie de georganiseerde massa van arme boeren de be-

vóór 1949 als een eigenzinnige revolutionaire boerenleider, die regelmatig overhoop lag met de meer 'orthodoxe' (en Moskou-gezinde) figuren in zijn eigen partij.

De ontwikkeling van de communistische beweging in China is niet los te maken van de meer dan twintig jaar burgeroorlog en strijd tegen Japan. In de loop van dat proces zijn partij en leger meer dan elders met elkaar vergroeid. Het rode leger (in de oorlogsjaren omgedoopt tot '8e Route Leger', daarna weer tot 'Volksbevrijdingsleger') werd gepolitiseerd, de partij functioneerde grotendeels binnen het leger. Mao zelf deelde in dat proces: thema's als de strategie van de guerrilla, de verhouding tussen strijdmacht en bevolking, de drieledige

STILWELL OVER TSJANG

Tsjang Kai-sjek. Ik heb Tsjang Kai-sjek nooit iets horen zeggen dat zou duiden op dankbaarheid jegens de president of jegens ons land voor de hulp die we hem gaven. Onveranderlijk wilde hij meer, wanneer hem iets was beloofd. Onveranderlijk zou hij klagen over de geringe hoeveelheid materiaal die verstrekt werd. Hij maakte vergelijkingen tussen de grote hoeveelheden Lend-Lease-voorraden die naar Engeland of naar Rusland gingen en het magere beetje dat naar China kwam. Hij klaagde dat de Chinezen al zes of zeven jaar vochten en dat we ze nu nog niets gaven. Het zou natuurlijk niet diplomatiek zijn de militaire inspanning van Tsjang Kai-sjek sinds 1938 wat nader te bekijken. Dat was praktisch nihil. (. . .) We deden wat we konden, we bevoorraden hem met wat we hadden, zonder eerst te mogen vragen wat hij van plan was, enzovoort. Het resultaat was dat we voortdurend in de verdediging waren en hij straffeloos elk van onze plannen kon belemmeren of uitstellen. (...)

De Chinezen hadden een wonderlijke filosofie betreffende hun voorraden.

Vraag: Generaal Wang, de Japanners hebben nu de zoutmijnen in Zuid-Sjansi. Heeft dat geen verstrekende gevolgen voor uw voorraden?

Antwoord: O, we hebben de zoutmijnen in Yunnan nog.

V. Ja, maar nu bent u de mijn van Tangoe, die van Kiangsoe en die van Sjansi kwijt. Is er in Yunnan genoeg zout om het hele land te bevoorraden?

A. Nou, we zullen niet meer zoveel hebben als vroeger.

V. En de benzine? Wat gaat u daaraan doen?

A. Och, dat zal wel gaan.

V. Maar u kunt niets importeren en u heeft geen eigen produktie. Over een poosje zult u er slecht voorstaan. De kwestie van zout en benzine is heel ernstig. Bent u er niet bezorgd over?

A. O nee, er is werkelijk niets om bezorgd over te zijn. Natuurlijk zullen onze voorraden kleiner worden, maar u schijnt niet te beseffen dat, naarmate de Japanners meer en meer van het land bezetten, het gedeelte dat we overhouden hoe langer hoe kleiner wordt en dat we daarom niet zoveel zout en benzine nodig zullen hebben.

(Uit: 'The Stilwell Papers', door Joseph Stilwell — New York 1948)

UPI

langrijkste macht zou moeten vormen, en men kan zeggen dat een groot deel van zijn verdere loopbaan tot de machtsovername van 1949 — en in zekere zin ook daarna — gewijd is geweest aan de realisering van dat grondprincipe. Na de breuk met Tsjang (1927), toen de communistische partij in de grote steden bloedig werd onderdrukt en de strijd werd voortgezet in 'rode bases' in het ontoegankelijke binnenland, kreeg Mao alle gelegenheid zijn stelling waar te maken. Hij heeft dit gedaan vanuit een zeer geïsoleerde positie, zowel geografisch (eerst in de basisgebieden in de bergen van Kiangsi, later, na de 'grote trek', in de afgelegen provincie Sjansi), als ideologisch — want in Moskou gold hij in de jaren

Mao Tse-toeng, nu leider van de Chinese Volksrepubliek, gaat in zijn revolutie tegen de oude maatschappij uit van het grondprincipe dat de georganiseerde massa van arme boeren de belangrijkste macht moet vormen.

functie van het leger (als strijdmacht, als produktiekorps en als politiek lichaam), de gewapende strijd als motor van de revolutie hebben steeds in het centrum van zijn belangstelling gestaan. Desondanks is Mao veel minder dan Tsjang opgetreden als aanvoerder te velde. Hij was (en is) primair de ontwerper van het beleid op lange termijn, de man die algemene principes formuleert en daardoor de totale ontwikkeling diepgaand beïnvloedt. Op twee ge-

bieden heeft hij fundamentele bijdragen geleverd: de uitwerking van de ongeregelde guerrilla tot een militaire wetenschap en de vertolking van de principes van het Marxisme-leninisme in zeer eenvoudige termen, die ook de gewone man aanspreken. Als theoretisch denker is hij weinig origineel en hij is zeker geen praktisch econoom.

Over zijn persoonlijk leven is weinig bekend; zijn eigen geschriften reppen er niet van. Als man op de achtergrond, denker en visionair planner leende de figuur van Mao zich al vroeg tot verheerlijking; het is overigens kenmerkend dat die verering niet zozeer zijn persoon betreft dan wel zijn ideeën, 'het Denken van Voorzitter Mao'.

GENERAAL WINGATE EN DE EERSTE CHINDITEXPEDITIE IN BIRMA

GIDEON IN DE JUNGLE

C. TROOST

De verovering van Birma door Japan in mei 1942 was voor het Britse *Empire* en voor de Verenigde Staten de zoveelste zware ramp. India lag nu ook aan de landzijde open voor Japan en Ceylon had al in april luchtaanvallen te verduren gehad; dit eiland behoefde zich, gezien de geweldige overmacht van de Japanners op zee en in de lucht, evenmin als India illusies te maken. Opperbevelhebber Wavell had zich de directe bedreiging van India gerealiseerd, nog voor het verslagen leger onder generaal Alexander uit Birma in Assam was teruggetrokken. IJlings had hij een hergroepering bevolen van de nog beschikbare strijdkrachten. Het liep anders: Japan wendde zich af van India en Ceylon. Een machtige Japanse vloot stoomde op om de Amerikaanse basis Midway — het Gibraltar van de Pacific — te veroveren. Deze poging liep voor Japan uit op een zware nederlaag.

Wavell trok hieruit de conclusie dat voor India het directe gevaar geweken was en dat kon worden begonnen aan de uitwerking van een definitief plan tot het uitvoeren van een tegenaanval op de Japanse troepen in Birma, uitlopend op de herovering van dit land.

De eeuwige ongeduldige Churchill seinde Wavell na de overwinning van de Amerikanen in de Pacific dat hij minder in plannen was geïnteresseerd dan in daden: Rangoon moest worden heroverd en vervolgens Moulmein en Bangkok. Vooral het verlies van de havenstad Rangoon zat hem hoog. De verbinding met China via de Birmaweg was daardoor verbroken en de goederentoevoer naar dit land was onmogelijk geworden. Dit kon betekenen dat Tsjang Kai-sjek zou overlopen naar het Japanse kamp. Dat moest, hoe dan ook, worden voorkomen. Bondgenoot Tsjang Kai-sjek mocht dan wel onbetrouwbaar en achterdochtig zijn en diens daadwerkelijke bijdrage aan de oorlogvoering gering, als hij de zijde van Japan zou kiezen, betekende dat voor het land van de rijzende zon aanvankelijk winst en voor Engeland en Amerika alleen maar groot nadeel. Over de noodzaak van de herovering van Birma, althans van de Birmaweg, waren de regerings- en militaire leiders in Washington en Londen het eens.

De Verenigde Staten en Engeland konden echter niet voldoen aan de forse militaire eisen die Wavell daaraan verbond: het ter beschikking stellen van een aanzienlijke luchtmacht van jagers en bommenwerpers. Het Midden-Oosten eiste alle beschikbare mankracht en bewapening op. Daar betekende de snelle opmars van de Duitsers een wezenlijke bedreiging

Brigadegeneraal Orde C. Wingate voerde sinds maart 1942 het bevel over een speciale brigade (de 'Chindits') in Birma. Met zijn koel fanatisme en sterke eigenzinnige wil was hij uitermate geschikt voor de jungleoorlog.

voor Irak en Iran (Perzië). Dit gebrek aan voldoende strijdkrachten, maar ook het invallen van de natte moesson van juni tot september deden afzien van massale acties; de Japanners zetten vrijwel alle luchtactiviteiten stop.

De Britten beperkten zich tot verkenningsvluchten boven Rangoon en de Golf van Bengalen. Gedurende de gehele moessonperiode vlogen wel dagelijks vliegtuigen van de RAF boven de oerwouden van Birma, op zoek

naar vluchtelingen die zich door het oerwoud een weg baanden naar het veilige India. Een aantal vluchtelingen heeft het leven te danken aan deze vluchten: de RAF dropte voedsel, zodra er vluchtelingen werden opgemerkt.

De snelle overwinning die Japan in Birma had behaald, bracht de Britse legerleiding — nogal laat — tot het inzicht dat zij de oorlog tegen de Japanners verkeerd voerden. Het Britse leger was overgemechaniseerd en gebonden aan (min of meer) gebaande wegen. Met tanks en motortractie kon het niets beginnen in een jungleoorlog; daar was het muilnier meer op zijn plaats. Legerkorpsen en divisies waren er totaal onbruikbaar vanwege hun grote omvang; bij de jungle paste de kleine eenheid, hoogstens het bataljon, maar beter nog waren kleinere eenheden die zich snel konden bewegen. Voor een jungleoorlog waren ook apart opgeleide officieren en soldaten nodig. Zo'n oorlog stelde uitzonderlijk hoge fysieke en mentale eisen aan alle deelnemers. De man die gestalte moest geven aan deze nieuwe vorm van oorlogvoering was brigadegeneraal Orde C. Wingate.

Wingate was geen onbekende voor generaal Wavell, toen hij zich in maart 1942 bij hem meldde, vlak voor de val van Rangoon. In Afrika had Wingate onder Wavell gediend; hij stond als militair in hoog aanzien. Maar Wavell wist eveneens dat Wingate behalve zeer bekwaam ook zeer excentriek was: hij paarde koel fanatisme aan een sterke eigenzinnige wil, hij ontzag zich niets om zijn wil door te zetten en zijn gestelde doel te bereiken, deze militair in hart en nieren, toegerust met een stoutmoedige geest, een scherp verstand en een onafhankelijk, hoekig karakter.

De eerste opdracht die Wingate ontving, was het ondernemen van een verkenningsstocht door Opper-Birma; daar konden in de naaste toekomst wel eens guerrilla-activiteiten noodzakelijk zijn. Samen met de commandant van de *Bush Warfare School*, waar soldaten werden opgeleid voor de guerrillaoorlog, doorkruiste hij gedurende twee maanden een zo groot mogelijk deel van Birma. Terug in New Delhi gaf hij zijn bevindingen en zijn daarop gebaseerde voorstellen weer in een uitvoerig rapport. Zijn voorstellen sloten in zoverre aan bij de ervaringen van Wavell, Alexander en Slim, dat ook hij met kleine eenheden wilde opereren. Wingate ging uit van het standpunt dat de vijand ver achter de linies veel kwetsbaarder was dan aan het front. Zijn slogan: 'een man achter het vijandelijke front is meer waard dan tien man aan het front'. Een kleine strijdmacht

diep in het binnenland kon veel grotere verwoestingen aanrichten dan een heel legerkorps aan het front. Werd zo'n kleine strijdmacht verrast door een sterkere vijandelijke macht, dan moest zij zich terstond splitsen in kleinere eenheden om zich volgens afspraak weer te verenigen op een twintig kilometer verder gelegen plaats. Bevoorrading van de guerrilla- en sabotage-eenheden moest gebeuren vanuit de lucht en de kleinste eenheden moesten bovendien de beschikking hebben over zend- en ontvangapparatuur.

Het kostte Wingate nog moeite genoeg zijn plan door te zetten. Hij had weliswaar de steun van Wavell en Slim, maar dat verhinderde zijn medeofficieren niet hem zoveel als in hun ver-

mogen lag te dwarsbomen. Na een paar maanden had hij dan eindelijk een brigade bij elkaar en na nog weer vier maanden van rigoureuze en doeltreffende training was zijn brigade (officieel de Indische 77e infanteriebrigade — voor de soldaten al gauw 'Wingates circus') gereed voor de eerste expeditie in het vijandelijke land. Als embleem koos Wingate de *chinte*, een figuur, half leeuw, half adelaar, zoals die wel op pagodes in Birma is te zien. Vandaar ook de naam *Chindits* voor de Birmaanse en *Gurkha*-soldaten die deelnamen aan de expeditie.

Had Wingate zijn zin gekregen, dan zou zijn brigade van drieduizend man de naam *Gideon Force* hebben gekregen; als een groep die streed voor een heilige zaak, zag hij ze in elk geval. Zijn

lange dagorder die hij uitgaf, vlak voor de brigade zich splitste en vijandelijk gebied betrad, was doorspekt van een vroom heroïsme. Hij voelde zichzelf een Gideon en zowel in zijn uitingen als in de behandeling van zijn ondergeschikten doet hij sterk denken aan Cromwell wiens *Roundheads* bij het morgenappel bijbelwoorden bezigden. Zijn radioboodschappen bracht hij graag in dergelijke bewoordingen. Zo ontving een van zijn patrouilles die het punt waar voedsel zou worden uitgeworpen, niet kon vinden, maar door een vliegtuig werd opgemerkt en mondvorraad kreeg, per radio even later dit bericht: 'Jezus gedenkt zijn kinderkens.'

De *Chindits* overschreden zowel de Chindwin als de Irrawaddy. Zij richtten heel wat schade aan, maar toen na vier maanden de terugtocht naar India werd aanvaard, was een derde van de brigade omgekomen en was zo goed als de hele uitrusting met de duizend muil dieren als lastdieren verloren gegaan. Woog dat op tegen de resultaten? In ieder geval betekende deze eerste tocht erkenning, bekendheid tot op het hoogste niveau en roem in heel Engeland. Alle Engelse bladen brachten de tocht van de *Chindits* en hun commandant Orde Charles Wingate in grote opmaak. Hij kreeg zoveel lof toegezwaaid, dat zijn vijanden alleen nog maar meer geïrriteerd raakten. Churchill, altijd bereid inventiviteit, doorbreking van de sleur en vooral daden, die blijf gaven van grote volharding en doortastendheid te honoreren, liet Wingate bij zich komen, toen deze zich met verlof in Engeland bevond. Hij was na een gesprek zo met hem ingenomen en kwam zo onder de indruk van zijn kijk op de jungleoorlog, dat hij hem met zich meenam naar de geallieerde conferentie in Quebec. Wingate viel daar eveneens in de smaak bij Roosevelt, Alan Brooke en lord Mountbatten, zijn chef in de naaste toekomst. Churchill zag hem graag aan het hoofd van een legerkorps, maar dat gelukte hem niet. Wel kreeg hij het recht met voorbijgaan van zijn superieuren een beroep te doen op Churchill als zijn hoogste chef.

Als beroemd man en bekend bij de hoogste leiding had Wingate het minder moeilijk een tweede *Chindit*-expeditie voor te bereiden; hem stond nu een expeditie van veel grotere omvang voor de geest. Nog geen jaar later stortte hij met zijn vliegtuig neer, nog voor hij zijn grote doel: de verovering van Birma volgens zijn methode, ook maar in de verte had gerealiseerd.

Generaal Slim vergeleek hem met de vurige monnik Peter van Amiens: 'Zoals Wingate zijn mannen wist te overtuigen en tot daden te prikkelen, zo moet die middeleeuwse monnik de weigerachtige baronnen hebben gedwongen ter kruisvaart te gaan. Zijn sombere heftigheid en genadeloze vasthoudendheid riepen protest of actie op, maar nooit onverschilligheid.'

In zijn dagorders en toespraken, doorspekt met bijbelse citaten, wist hij zijn (jonge) soldaten geestdriftig te maken voor de oorlog. Hij overdreef daarin geweldig en vergeleek het overtrekken van de Chindwin met Hannibals tocht over de Alpen.

Wingate was zelf ook een kruisridder die in de oorlog waarin hij streed, het recht aan zijn zijde wist. Een man die geen twijfel in zijn geest toeliet over de rechtvaardigheid en de zin van zijn eigen plannen en daden.

AAN DE CHINDWIN

Op 7 februari 1943 kwam Wavell op Wingate's hoofdkwartier aan en zei meteen: 'Orde, ik moet een lang gesprek met je hebben.' Dat twee uur durende onderhoud was, zoals Wingate later toegaf, het belangrijkste van zijn carrière (...). Hij wilde Wavell in ieder geval vertellen hoe hij zich voelde. En terwijl zijn officieren en manschappen, die in het kamp wachtten op inspectie, wisten dat er belangrijke zaken aan de orde waren, nam hij de opperbevelhebber mee naar een tent en stortte zijn zorgen, zijn angsten, zijn verwachtingen en ambities voor hem uit. Hij liet drank en eten aanrukken en ze bestudeerden samen de kaarten. Na twee uur kwamen Wingate en Wavell weer te voorschijn. De spanning op Wingate's gezicht was overduidelijk en hij zag er vermoeid uit. Maar uit de blik die hij Calvert toewierp, was duidelijk dat hij gewonnen had en dat de operatie door zou gaan. Wavell besteedde het platform om de parade af te nemen en beantwoordde het saluut van Orde Wingate's *Chindits*, op het hoofdkwartier van de generale staf in Delhi officieel bekend als de 77e brigade. Met een uniek gebaar, dat bedoeld was om zijn waardering over hun dapperheid te tonen en zijn begrip voor de gevaren die ze zouden moeten ondergaan, groette hij de langsmarcherende mannen, voordat ze de kans hadden voor hem te salueren. 'Dit is een groots avontuur, maar niet gemakkelijk. Ik wens jullie allemaal het beste', zei hij.

En zo trokken op 7 februari 1943 drieduizend man, duizend muilezels en ossen en enige olifanten naar de rivier de Chindwin voor het eerste offensief tegen de Japanners in Birma sinds het begin van de oorlog in het Verre Oosten. Ze zouden zich beperken tot het verstoren van de Japanse verbindingen, het vernielen van opslagplaatsen en het veroorzaken van overlast; heel wat minder dan Wingate voor ogen had gestaan toen hij zijn plan de campagne ontwierp. De operatie was er nu een geworden waarin geen overwinning mogelijk was en waarin het enige tastbare teken van succes het feit zou zijn dat men weer uit de jungle te voorschijn kwam. Maar niettegenstaande dat was hij opgewekt. Toen de colonne mensen en dieren de snelstromende rivier en daarmee de gevaren van het Japanse gebied aan de overkant naderde, richtte hij zich rechtstreeks tot zijn mannen in de volgende, bezielende dagorder:

'We staan nu aan de vooravond van de strijd. Onze tijd van voorbereiding is voorbij en we gaan de vijand aanvallen om onszelf en de kwaliteit van onze strijdmethodes te bewijzen. Op het ogenblik staan we zij aan zij met de soldaten van de Verenigde Naties in de voorste loopgraven van de wereld. Het is altijd een minderheid die zich in de frontlijn bevindt. Het is een nog kleinere groep die een taak zoals wij die op ons hebben genomen, opgeruimd aanvaardt. We hoeven onszelf dus niet, terwijl we ten strijde trekken, te verdenken van zelfzuchtige motieven. We hebben allemaal de kans gehad ons terug te trekken en we zijn hier omdat we dat hebben gekozen; dat wil zeggen, we hebben gekozen voor de hitte en de ellende van de dag. Mannen die daarvoor kiezen, hebben meer dan gewone moed. We hoeven ons daarom helemaal geen zorgen te maken over de standvastigheid en de moed van onze kameraden. De motieven die ons ertoe gedreven hebben ons te wijden aan de taak die voor ons ligt, kunnen onmogelijk slechte motieven zijn geweest. Kwaadwillende lieden offeren hun veiligheid en comfort niet vrijwillig op ten gunste van anderen. Men mag daarom aannemen dat ons motief de wens is onze tijd en onze generatie te dienen op de manier die ons de meest geëigende lijkt. Het zijn niet altijd de sterksten die het gevecht winnen, noch winnen de snelsten steeds de wedloop. In een oorlog kan men nooit rekenen op de overwinning, maar men kan er wel zeker van zijn dat we zullen oprukken, met de vaste wil alles te doen wat mogelijk is om een einde aan deze oorlog te maken op een wijze waarvan wij menen dat die voor onze vrienden de beste is, zonder grootspraak en zonder onze plicht te vergeten, vastbesloten datgene te doen wat juist is, voor zover we dat in onze situatie kunnen beoordelen.

Ons doel is een regering mogelijk te maken voor een wereld waarin ieder in vrede kan leven met evenveel kans zich nuttig te maken. En, omdat we de ijdelheid van de menselijke inspanning kennen (...), bidden wij dat de Almachtige onze diensten zal aanvaarden en onze inspanning zal leiden, zodat we, wanneer alles is gedaan, de vruchten van ons werk zullen zien en tevreden zullen zijn.

O. C. Wingate, Commandant 77e Indische Infanteriebrigade.'

(Uit: 'Gideon goes to war', door Leonard Mosley — London 1957)

UNO

Britse commando's dragen een bij gevechten met de Japanners gewonde kameraad op een brancard door het oerwoud van Birma.

DECOUX EN DE OLIFANT

DRS. R. DE BRUIN

Voor de Fransen in Indo-China was het een bittere ervaring dat ook hun politieke rol in Zuidoost-Azië uitgespeeld raakte na de Franse capitulatie in Europa (22 juni 1940). Vice-admiraal Jean Decoux, de nieuwe, door Vichy aangestelde gouverneur-generaal van Indo-China, aanvaardde op 2 september 1940 een Japans ultimatum en markeerde daarmee heel duidelijk de neergang van de Franse invloed. In naam bezat het Franse bestuur nog het gezag over Indo-China, maar in feite kregen de Japanners het in deze kolonie voor het zeggen. Decoux zag zich al spoedig genoodzaakt de bevolking onder druk te zetten om de Japanse invloed nog enigermate tegen te gaan. Reeds in augustus 1940 trad hij op tegen de religieuze sekte *Cao Dai*, die onder leiding stond van prins Cuong De, anti-Franse agitatie voerde en openstond voor de Japanse propaganda. Deze propaganda werd weldra van Saigon uit geleid door de vroegere Japanse consul-generaal Yoshio Minoda, door kapitein Sadao Kawamura en door de zakenman Matsushita. Ze waren in 1938 door de Fransen uitgewezen, maar keerden in de herfst van 1940 met de Japanse strijdkrachten naar Indo-China terug en kregen belangrijke functies bij de Japanse missie in Saigon.

Een veel directer gevaar vormden de communisten, die op 22 november 1940 in het zuiden van het land een opstand ontketenden. Deze werd echter met kracht onderdrukt en was voor Decoux een welkome aanleiding de gekozen vertegenwoordigingen van de vijf Indochinese staten buiten werking te stellen en te vervangen door een Federale Raad van door hem zelf benoemde leden. De *Sûreté Générale*, de almachtige veiligheidspolitie, werd onder de beruchte en gehate Louis Arnoux omgevormd tot de *Sûreté Fédérale* en kreeg een *Légion des Combattants*, dat het niet alleen opnam tegen de inheemse nationalisten, maar ook tegen Fransen met liberalere denkbeelden.

Op 23 november 1940 was intussen een reeds lang sluimerend conflict tot uitbarsting gekomen met Thailand, dat aanspraak maakte op enige delen van Indo-China. Troepen van de Thaise dictator Piboen Songgram overschreden de Indochinese grens. De ongelijke strijd kreeg voor de Fransen onverwacht toch nog een gunstige wending, toen hun zwakke vlooteskader er op 17 januari 1941 in slaagde het grootste gedeelte van de Thaise marine uit te schakelen. Op dat moment echter grepen de Japanners in en dicteerden de strijdende partijen in Tokyo vredesvoorwaarden die gunstig waren voor Thailand. Als prijs voor deze 'be-

Vice-admiraal Jean Decoux werd in 1940 door Vichy benoemd tot gouverneur-generaal van Indo-China. Door de Japanners zoveel mogelijk ter wille te zijn probeerde hij, tevergeefs overigens, de Franse invloed veilig te stellen.

Rechtsboven: Franse legereenheden leveren in de herfst van 1940 hun wapens in bij de Japanners, die volgens een overeenkomst met Vichy bepaalde punten in de kolonie bezetten.

Rechtsonder: Japanse 'bemiddelaars' speelden een grote rol bij de wapenstilstand tussen Indo-China en Thailand. Hier ondertekent generaal-majoor Raishiro Sumita het verdrag, dat in het voordeel van Thailand uitviel.

middeling' moesten de Fransen bovendien met Japan een overeenkomst sluiten, waardoor onder meer 80% van de Indochinese export op Japan werd gericht.

Op 22 juli 1941 werd Decoux voor een fait accompli gesteld, toen het hoofd van de Japanse missie in Saigon, generaal Sumita, hem meedeelde dat op 30 juli een transport van vijftigduizend Japanners zou aankomen in de haven van Saigon; Japan vreesde namelijk in het zuiden van Indo-China een coup van aanhangers van generaal De Gaulle. Decoux besloot zich niet tegen de Japanners te verzetten, in de hoop de Franse soevereiniteit in Indo-China nog te kunnen redden. De bezetting van de kolonie werd op 29 juli 1941 gelegaliseerd door de ondertekening van een protocol over de gemeenschappelijke verdediging van Frans Indo-China door Frankrijk én Japan. Hierdoor kregen de Japanners de beschikking over vloot- en luchtbases, vanwaar ze Malakka en Singapore gemakkelijk konden bestrijken.

Terwijl de Japanners hun aanvallen op Pearl Harbor, Hongkong, Manila en Malakka uitvoerden, moest het Indochinese bedrijfsleven voor hen produceren, al dan niet onder supervisie van agenten van de *zaibatsu*, de heersende groep van grote concerns in Japan. Decoux moest ook het Japanse ultimatum van 7 december 1941 aanvaarden, waarmee Indo-China als lid toetrad tot de Groot-Oostaziatische Welvaartssfeer.

Wel hadden de Fransen tegen de Japanse dreiging een tegenwicht proberen te vormen door in navolging van wat er in Vichy-Frankrijk gebeurde de inheemse jeugd te verenigen in sport- en jongerenorganisaties onder Frans beheer. Maar toen de Japanners zich op 9 maart 1945 meester maakten van het volle gezag over Indo-China, sloot dit jongerenverbond zich aan bij de communistische *Vietminh*: de enige anti-Japanse organisatie die kans had gezien zich te ontplooiën.

De gematigde nationalist in Indo-China konden hun leiders slechts met grote moeite uit handen van de Franse politie houden. In 1943 moesten enige van die leiders door de Japanse militaire politie zelfs in aller ijf in veiligheid worden gebracht op Formosa en in Singapore. In 1942 was de leider van de Constitutionele Partij, Tran Quang-Vinh, uit Franse internering ontslagen. Hij had zich aan het hoofd gesteld van een pro-Japanse groepering, waarbij zich ook aansloten de Liga voor de Restauratie van Vietnam, onder leiding van prins Cuong De, de Nationalistische Partij van Vietnam en de Revolutionaire Partij van

Vietnam. De nationalistische bourgeoisie van Noord- en Midden-Indo-China stelde zich dus duidelijk pro-Japans op.

De communisten hadden zich na de mislukte opstand van november 1940 in mei 1941 opnieuw gegroepeerd in de Vietnamese Onafhankelijkheidsliga, de *Vietminh*. Hun leiders weken echter uit naar China. Begin 1941 verliet de later befaamde Ho Tsji Minh Moskou om zich bij hen te voegen, maar hij werd eind van dat jaar gearresteerd door de geheime politie van Tsjang Kai-sjek. Het duurde tot 10 oktober 1942, voordat het Eenheidsfront van alle Vietnamese organisaties in ballingschap tot stand kwam. Ho Tsji Minh werd vrijgelaten en mobiliseerde eind 1942 de *Vietminh* om een vruchtbare samenwerking mogelijk te maken met de Chinese strijdkrachten. Op 25 februari 1943 slaagde de *Vietminh* erin een organisatie op veel bredere basis te vormen, het Indo-Chinese Democratische Front, dat zich tot doel stelde 'de Japanse en Franse fascistten te vernietigen, de democratische vrijheden te verwerven voor de volken van Indo-China en de eigendommen van alle anti-fascistische buitenlanders te garanderen'. Tegen het einde van het jaar werd de *Vietminh* gesteund door de meerderheid van de bevolking. Bovendien verstrekten ze aan de in China verblijvende Ho Tsji Minh inlichtingen over de situatie in het land, hetgeen zeer gewaardeerd werd door Tsjang Kai-sjek en door de geallieerde inlichtingendiensten. Vo Nguyen Giap, die vroeger leraar was geweest in Hanoi en wiens echtgenote en schoonzuster door de Fransen gevangengenomen waren, organiseerde een guerrilla die het Franse koloniale leger handenvol werk gaf. In oktober 1944 gaf Ho Tsji Minh de guerrilla-strijders van de *Vietminh* bevel heimelijker te opereren. Ze moesten voortaan snel toeslaan en dan meteen weer verdwijnen zonder sporen achter te laten. Deze manier van strijden had bovendien het voordeel dat ze mankracht spaarde voor de algemene opstand die in het voornemen lag.

De bevolking had steeds meer te lijden van de druk van de Japanse bezetting. En de Fransen? Door hun hardhandig optreden tegen de gematigde nationalistten hadden ze langzamerhand hun invloed verspeeld ten gunste van de communistische *Vietminh*, die door haar consequente anti-Japanse optreden de bevolking geleidelijk aan voor zich wist te winnen.

De politieke ontwikkelingen tijdens de Japanse bezetting hadden in Thailand een heel wat overzichtelijker verloop. De dictator Piboen Songgram, die aanvankelijk een neutrale koers voorstond, moest deze verlaten, toen Japan op 7 december 1941 vrije doorgang eiste voor de strijdkrachten die een aanval op Birma moesten doen. Drie dagen eerder had Songgram reeds ondervonden dat hij niet behoefde te rekenen op hulp van de westerse mogendheden: de Japanners waren toen in Zuid-Thailand op de Landengte van Kra geland zonder dat Groot-Brittannië of de Verenigde Staten hadden ingegrepen. De Thaise dictator had dan ook geen andere keus dan het Japanse ultimatum te aanvaarden, ondanks de scherpe reactie van de pro-westerse groepering in het land, die onder leiding stond van Songrams minister van financiën, Pridi. Deze laatste moest daarop aftreden. Op 11 december sloot Songgram zelfs een alliantie met Japan, die op 25 januari

1942 werd gevolgd door een oorlogsverklaring aan Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Pridi wist de Thaise ambassadeur in Washington ertoe te bewegen de oorlogsverklaring niet aan te bieden op het *State Department*. De ambassadeur werd daarna leider van de beweging 'Vrij Siam' in de Verenigde Staten. Thailand, de rijstschuur van Zuidoost-Azië, moest nu zorgen voor de bevoorrading van de Japanse strijdkrachten; Piboen Songgram, die zichzelf had uitgeroepen tot 'Leider' van de Thailanders, regeerde het land met straffe hand. Als beloning voor de afgedwongen hulp aan Japan kreeg Thailand op 31 mei 1943 vier Maleise staten toegewezen: Perlis, Kedah, Kelantan en Trengganoe.

attaché van Thailand te Washington. Tot dit laatste had Pridi de eerste stoot gegeven door twee van zijn trouwste medewerkers naar China te sturen. Eind augustus 1944 waagden een aantal leden van 'Vrij Siam' een eerste infiltratiepoging. Twee van hen werden door de Japanners gedood; vier anderen echter werden door Thailanders gegrepen en overgebracht naar het hoofdbureau van politie te Bangkok. Omdat de leiding van de politie anti-Japans was, konden de gearresteerden van het politiebureau uit contact onderhouden met Pridi. De politieke situatie in Thailand was intussen sterk gewijzigd. De oppositie tegen Songgram was zo groot geworden, dat de dictator zijn onaantastbaar geachte positie moest opgeven.

De Thaise dictator Piboen Songgram trachtte aanvankelijk een neutrale koers te varen. Toen de Japanners hem echter geen keus meer lieten, schaarde hij zich min of meer aan hun zijde, ondanks het felle verzet dat

Pridi en zijn medestanders hadden al in 1942 geprobeerd contact te krijgen met China en met Washington. Deze pogingen waren weliswaar mislukt, maar uit de Verenigde Staten werden, onder leiding van een Amerikaan, jongelui van de beweging 'Vrij Siam' naar China gezonden om te proberen vandaaruit ondergronds werk te doen in Thailand. Bovendien werd in China een Thaise missie gestationeerd onder leiding van de vroegere militaire

de pro-westerse groepen daartegen aantekenden. Songgram, die zich later steeds meer als een tiran ontpopte, moest in 1944 aftreden. Hij maakte overigens in 1947 een politieke come-back met een coalitiekabinet.

Hij werd opgevolgd door een medestander van Pridi, Khuang Aphaiwong. Diens kabinet fungeerde als een dekmantel voor de activiteiten van Pridi en de zijnen. Deze laatsten bleven in voortdurend contact met Washington en verschaften de geallieerden zoveel mogelijk inlichtingen, onder anderen via de reeds genoemde arrestanten in het politiebureau te Bangkok, die de beschikking hadden over een eigen radiozender.

CREDO VAN DECOUX

Het is onmogelijk een politiek, of ze nu binnenlands is of buitenlands, te beoordelen aan de hand van verspreide documenten of geïsoleerde feiten. Een handelwijze zoals ik die aan het hoofd van Indo-China heb gevolgd, strekt zich uit over een periode van zesenvijftig maanden en men moet ze bezien in haar geheel en in haar voortdurende ontwikkeling.

Het is niet meer mogelijk mijn buitenlandse politiek te scheiden van mijn binnenlands beleid, daar het een afhankelijk is van het andere.

Mijn politiek had een duidelijk doel: in Indo-China de Franse soevereiniteit te handhaven. Men kan dat beoordelen, wanneer men de proclamatie leest die ik al op 21 juli 1940, de dag na mijn ambtsaanvaarding, tot mijn nieuwe onderdanen richtte. De tekst ervan luidt:

Fransen en Indochinezen,

Toen ik geroepen werd tot de post van gouverneur-generaal van Indo-China, heb ik met vol vertrouwen de volmachten van mijn voorganger, generaal Catroux, overgenomen, ondanks de moeilijke tijden, en mij die 20ste juli aan het hoofd van de kolonie geplaatst. Ik ben er zeer trots op na zo'n vijftig jaar de lijn van admiraals-gouverneurs voort te zetten. Ik zal mij voortdurend laten inspireren door het voorbeeld van deze grote zeelieden, die in dit deel van de wereld de solide grondslag legden voor de Indochinese Unie.

Ik zal ook mijn uiterste best doen me de eminente mannen waardig te tonen die daarna Frans Indo-China hebben kunnen maken tot wat het thans is.

... Ik zal als gouverneur-generaal van Indo-China geen ander doel hebben dan in het Verre Oosten alle posities van Frankrijk te handhaven. Onze grote Aziatische kolonie, waar ons land gedurende bijna een eeuw een werk heeft verricht dat door de geschiedenis bevestigd is en door de wereld wordt bewonderd, vormt hiervan het belangrijkste deel. In nauwe samenwerking met de hoofden van de plaatselijke besturen en met de opperbevelhebber van de troepen zal ik haar energiek verdedigen tegen alle gevaren van binnen uit of van buiten af.

Ik vraag u allen u los te maken van alle persoonlijke kwesties en zinloze polemieken en nog slechts te denken aan het herstel van Frankrijk en aan het belang van Indo-China.

Dat de Fransen en de Indochinezen zich meer dan ooit mogen richten naar deze toekomst en dat hun samenwerking iedere dag nauwer en vruchtbaarder worde.

Het is deze eenheid-in-vertrouwen, het wezen zelf van het ontstaan en van de traditie van Frankrijk, een eenheid die vooral onmisbaar is te midden van de gevaren van het ogenblik, die Frans Indo-China in staat zal stellen zijn bestaan voort te zetten in werkzaamheid, orde, discipline en vrede.

Admiraal Decoux

(Uit: 'A la barre de l'Indochine', door amiral Decoux — Paris 1949)

DE STRIJD IN BIRMA
(1942—1944)

SLIMMERE SLIM

M. G. EMEIS JR.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

De kolonel Warden die op 9 augustus 1943 bij het binnenlopen van de 'Queen Mary' in de Canadese haven Halifax over de reling leunde, vertoonde een treffende gelijkenis met premier Churchill. Geen wonder: hij wás Churchill. Als 'the Warden family' had hij met zijn vrouw Clementine en hun dochter Mary de tocht over de Atlantische Oceaan gemaakt. De maatregelen tot geheimhouding van deze reis waren zo eclatant mislukt, dat de kade in Halifax zwart zag van de mensen. Churchill liet hen 'O Canada'! en 'The Maple Leaf' zingen... uit angst dat zij 'Rule, Britannia' niet kenden. Tien dagen later waren hij en Roosevelt in Quebec de hoofdpersonen van de eerste plenaire zitting van de *Quadrant*-conferentie, be-

Chinese officieren kijken toe hoe een Amerikaanse Sherman-tank in Noord-Birma vuur afgeeft op Japanse posities in de jungle. Zowel de Chinese als de Amerikaanse troepen stonden onder bevel van generaal Stilwell.

doeld als tussentijds beraad over de oorlogvoering in de periode 1943—1944. Ten aanzien van Zuidoost-Azië werd besloten lord Louis Mountbatten te belasten met het opperbevel over alle geallieerde strijdkrachten in dat gebied (*SEAC = South East Asia Command*). Bij de vraag welke militaire operatie in Zuidoost-Azië voorrang moest genieten, haalde Churchill zijn troetelkind te voorschijn: een invasie in Noord-Sumatra om vandaaruit Singapore te

kunnen bestoken. Veel weerklink vond dat plan niet, hetgeen voor een man als Churchill slechts een aansporing was zijn pleidooi te vervolgen: 'Ik beklemtoonde de waarde van het Sumatra-plan dat ik, daar het beslissende consequenties beloofde, vergeleek met de Dardanellen-operatie van 1915.' Hij maakt in zijn beschrijving van de Tweede Wereldoorlog geen gewag van opperste verbazing bij zijn toehoorders, maar deze moet er toch wel zijn geweest. Immers, het Dardanellen-avontuur van 1915 was uitgelopen op het Gallipoli-fiasco en dat had Churchill de portefeuille van marine gekost.

Nadat het laatste sprankje vertrouwen in het Sumatra-plan door de plannenmaker zelf was

den gevormd. Slim achtte deze tactiek zinloos, want, zei hij, de nieuwe frontlijn is precies even kwetsbaar voor Japanse infiltratie en doorbreking als de ontruimde. Zijn idee was: als een frontlijn door de Japanners wordt doorbroken, trekt niemand terug; vooruitgeschoven eenheden waarvan de verbindingen door infiltratie en omsingeling worden afgesneden, blijven waar ze zijn en vormen egelstellingen; vallen de Japanners zo'n egelstelling aan, dan worden zij op hun beurt in de rug aangevallen door geallieerde troepen en belanden aldus tussen hamer en aambeeld. Noodzakelijke aanvulling op deze tactiek was een ruime bevoorrading van de ingesloten troepen door de luchtmacht. Onvermoeibaar het ene troepenonderdeel na het

Boven: de gebruikelijke geallieerde tactiek bij Japanse omsingelingspogingen was de terugtocht. Luitenant-generaal William Slim, bevelhebber van het 14e leger in Birma, bracht daar op resolute wijze verandering in.

Links: Japanse soldaten aan het Arakanfront bij een aanval op de geallieerde linies. Deze foto dateert van voor februari 1944. In die maand lanceerden de Japanners hier hun Ha-Go-offensief, dat echter mislukte.

Rechts: Birmaanse verkenners steken in het noorden van hun land een rivier over. Onder leiding van Amerikanen speelden deze mannen een grote rol in de strijd tegen Japan.

vernietigd, koos men voor Zuidoost-Azië twee andere oorlogsdoelen. Het ene was een hernieuwde aanval van Brits-Indië uit op de Birmaanse havenstad Akyab, waar de Britten eind 1942 waren teruggeslagen. Het andere was de verovering van Noord-Birma om de landverbinding met China te herstellen en de luchtweg veiliger te maken.

De Japanse landstrijdkrachten in Birma bestonden eind 1943 uit drie legers: het Birma-leger, het 15e en het 28e leger, waarvan de sterkte in januari 1944 van zeven tot negen divisies werd opgevoerd. Mountbatten beschikte over de 11e legergroep, voornamelijk bestaande uit het 14e leger onder luitenant-generaal William Slim. Aan het Arakanfront

stonden twee Brits-Indische en een Westafrikaanse divisie, aan het Imphalfront drie Brits-Indische divisies. In het noordoosten commandeerde Stilwell, onder supervisie van Tsjang Kai-sjek, drie Chinese divisies. De *Special Force* van brigadegeneraal Orde Wingate telde drie Britse, twee Brits-Indische en een Westafrikaanse brigade.

Toen Slim in oktober 1943 het bevel over het 14e leger kreeg, had hij al twaalf maanden een grondige studie gemaakt van de Japanse tactiek van infiltreren en omsingelen. De gebruikelijke gedragslijn van de geallieerden was: als een frontlijn door de Japanners wordt doorbroken, volgt een algemene terugtocht, totdat een nieuwe aaneengesloten frontlijn kan wor-

andere bezoekend, hamerde Slim zijn plan erin bij al zijn ondercommandanten, die hij met zijn nuchtere logica stuk voor stuk wist te overtuigen.

Eind 1943 was het Brits-Indische leger zodanig uitgebreid, dat het voldoende divisies had voor het openen van een offensief. Ook was een sterke luchtmacht opgebouwd; in het noordoosten van Brits-Indië waren de nodige vliegvelden aangelegd en voor de geallieerden kwam de suprematie in de lucht in zicht. De Japanners voelden zich in Birma niet langer volkomen veilig en besloten de vlakte van Imphal te veroveren, vanwaar huns inziens de geallieerde aanval op Birma zou komen. Ook aan de westkust, waar de grens tussen Brits-Indië en Birma

HONGER

Op 13 augustus woonde ik de ondervraging van Japanse gevangenen bij. Ze hadden deel uitgemaakt van een strijdmacht die uiteengeslagen was en daarna de lange tocht door de jungle was begonnen, tot de mannen van uitputting waren ineengezakt. Bij Moreh was langs de weg een soort kooi gebouwd. Daarin lagen verscheidene menselijke gedaanten met hun gezicht naar beneden. Het waren mannen die volgens de dokter zouden opknappen, als ze wat gegeten hadden.

Desondanks was het afschuwelijk naar ze te kijken. Ze waren uitgemergeld; ze konden min of meer lopen, maar waren nog steeds in de greep van de nachtmerrie van de voorbije weken. Ze waren in lompen gehuld en twee van hen hadden omzwachtelde voeten. Van het front waren ze regelrecht hierheen gebracht en ze zouden ondervraagd worden, voor ze werden overgedragen aan het korps hoofdkwartier. Naast hen lagen blikken vlees en pakken biscuits. Slechts een van de gevangenen at ervan; hij deed het als een hongerige wolf, scheurde de hompen vlees aan

stukken en propte ze in zijn mond, terwijl hij verwilderd om zich heen keek. Hij leek op de rand van de hysterie, want verscheidene keren hield hij op met eten en sperde hij zijn ogen breed open, terwijl zijn lippen beefden. Misschien dacht hij dat de Britten hem zouden doden en vond hij troost in de gedachte dat hij ten volle van zijn maal zou kunnen genieten, alvorens hij zou sterven.

(Uit: 'Monsoon Victory', door Gerard Hanley — Londen 1946)

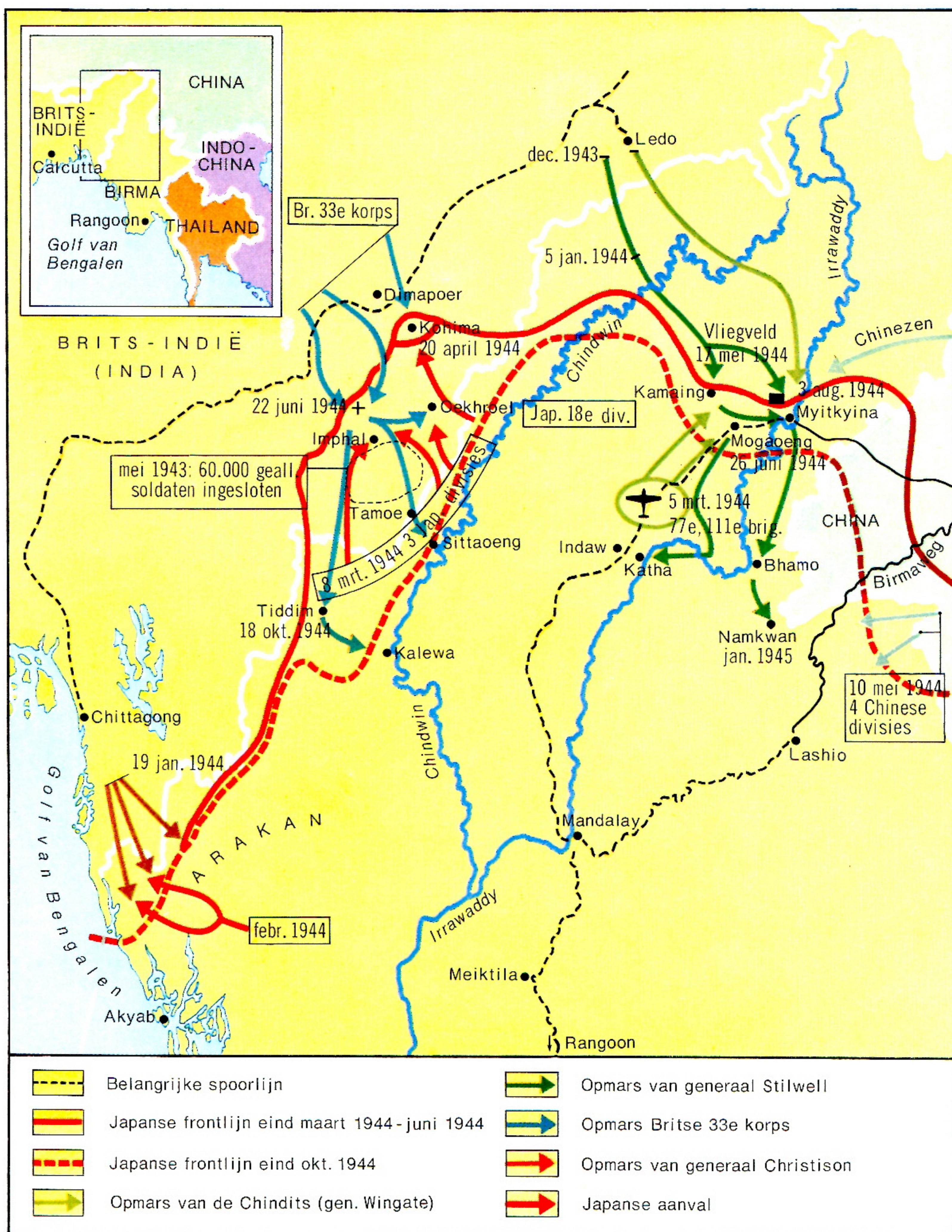

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

de Golf van Bengalen bereikt, wilden de Japanners met hun *Ha-Go*-offensief de tegenstander voor zijn. Met dat offensief hoopte luitenant-generaal Hanaya, bevelhebber van de 55e divisie, in het Arakangebied zoveel geallieerde troepen te binden, dat andere Japanse eenheden inmiddels met een snelle aanval de strategisch belangrijke vlakte van Imphal zouden kunnen veroveren. Aan het Arakanfront, honderd kilometer ten noorden van de havenstad Akyab, lagen in de buurt van de Ngakyedaukpas de Brits-Indische 5e en 7e divisie. Als bij intuïtie gaf Slim op 2 februari 1944 zijn bevoorradingsofficieren opdracht vliegtuigen te laden met voedsel en munitie en ze startklaar te houden om de twee divisies te bevoorraden,

indien zij bij een Japanse aanval zouden worden geïsoleerd. Hij was met zijn voorzorg geen uur te vroeg, want in de nacht van 3 op 4 februari trok op Hanaya's bevel de *Sakurai*-colonne, liefst vijfduizend man sterk, heimelijk door de linies van de Brits-Indische 7e divisie. Generaal-majoor Woodburn Kirby beschreef de voor de geallieerden beklemmende situatie in die nacht en in de ochtenduren, toen het al licht was, maar dichte mist alle zicht bleef belemmeren. Ze konden mannen en muilezels op enkele tientallen meters afstand horen lopen, wisten niet of het vrienden of vijanden waren; ook niet of het 'voorbijgangers' waren of aanvallers — het was zenuwslopend en stelde hoge eisen aan het moreel van elk legeronderdeel

afzonderlijk. Woodburn Kirby: 'Op 4 februari omstreeks vier uur in de morgen hoorde men in het hoofdkwartier van de 114e brigade (van de 7e divisie) mensen en dieren voorbijgaan en men dacht dat het eigen voedselbrengers waren, op weg naar de voorposten. Kort daarop berichtten mannen van het lichte infanterieregiment *Somerset* dat een patrouille een groot aantal mannen had gehoord, die een vreemde taal spraken en zich met muilezels in noordelijke richting bewogen; de patrouille had hen gehouden voor een Brits-Indische eenheid die artilleriemunitie vervoerde en de weg was kwijtgeraakt. Patrouilles die terstond door het brigadehoofdkwartier waren uitgezonden, vonden niets verdachts, maar om half zes werd

opnieuw beweging gehoord en patrouilles maakten contact met de vijand, die bleek te bestaan uit soldaten van het Japanse 112e regiment. Omstreeks zeven uur begon de ochtendmist op te trekken en een Japanse colonne met Arakanse dragers werd bij Kwazon onderschept door een gevechtspatrouille met *bren carriers*. De colonne, in open veld betrappt tussen Kwazon en het brigadehoofdkwartier, stoof uiteen. De dragers lieten hun vracht vallen en verdwenen in het oerwoud.' Al bereikten deze weinigen hun doel niet, het gros van de vijfduizend slaagde daarin wel en zowel de Brits-Indische 7e als de 5e divisie werden omsingeld. Zou Slims tegenzet nu letterlijk en figuurlijk de vuurproef weten te doorstaan?

Zodra de grenzen tussen omsingelden en omsingelaars voorlopig waren gestabiliseerd, werden beide divisies van 8 februari af dagelijks bevoorrad met voedsel en dagbladen. Geallieerde jachtvliegtuigen beschermden de dropings en beletten tegelijkertijd de bevoorrad van de tegenstander door de Japanse lucht-

De strijd in Birma in 1944. De geallieerden opereerden niet alleen in het noorden, maar ook in het zuidwesten(aanval op Akyab) en in het noordwesten (actie op Myitkyina).

macht. Tien dagen later hadden de Japanners veel minder munitie en veel meer honger dan de Brits-Indiërs. Op 23 februari werden de Japanners van de Ngakyedaukpas verdreven en de volgende dag gelaste Hanaya zijn mislukte offensief af. Slims tactiek was een eclatant succes gebleken. Woodburn Kirby schreef: 'De slag (om de Ngakyedaukpas) die plaatsvond in een weinig belangrijke sector van het Birmafront, was van veel groter belang dan op het eerste gezicht leek. Hij vormde het keerpunt in de oorlog in Zuidoost-Azië. Het was de eerste keer dat de Japanners in gevecht raakten met goed getrainde Britse en Brits-Indische formaties en de eerste keer dat hun omsingelingstactiek, gericht op het afsnijden van de verbindingslijnen van hun tegenstander, niet de resultaten opleverde die zij ervan verwachtten.' Tussen 19 en 29 maart vlogen vijfenveertig

Dakota's en Commando's de gehele Brits-Indische 5e divisie met al haar kanonnen, muilezels en jeeps van Arakan naar de vlakte van Imphal, waar zich al drie divisies van het 4e legerkorps bevonden. Honderd kilometer ten noorden van Imphal hield een klein, maar vastberaden garnizoen Kohima en omgeving bezet. Begin april bereikten drie Japanse divisies de weg Imphal-Kohima en omsingelden beide plaatsen. Op 18 april brak het 33e korps van de geallieerden door de Japanse ring om Kohima en voegde zich bij het garnizoen. Bij Imphal zaten 155.000 Britten en Brits-Indiërs, nu afgesneden van hun bases in Bengalen.

Ook ditmaal speelde Slim zijn slimme spel.

Delen van de Chinese 38e divisie in jeeps van Amerikaanse makelij op mars door de jungle. Hun doel was Mogaoeng, dat ze samen met Wingate's 'Chindits' op 26 juni innamen.

Transportvliegtuigen brachten de Britse 2e divisie en andere formaties naar Kohima. De 155.000 man in en om Imphal hadden rantsoenen voor vijf weken en aanzienlijke munitievoorraden. Ter aanvulling stuurde Slim hun door de lucht 12.550 man en 18.000 ton voorraden; 12.000 zieken en gewonden en 43.000 burgers liet hij 'uitvliegen'. Terwijl dit gigantische luchtvervoer amper was begonnen, vielen de belegerden in Kohima en Imphal hun belagers aan. Reeds na een week begon de 31e divisie van de Japanners te wijken, snel gevolgd door de 15e. Een stafofficier van het keizerlijk algemeen hoofdkwartier die medio mei van het Birmafront in Tokyo aankwam, rapporteerde letterlijk in zijn verslag: 'De Imphal-operaties hebben weinig kans van slagen.'

Luitenant-generaal Mutaguchi, de comman-

Britse troepen met 'bren carriers' in de buurt van de weg Imphal-Kohima, die begin april 1944 door drie Japanse divisies was bereikt, waarna beide plaatsen werden omsingeld.

dant van het 15e leger, gaf de hoop op het keren van de kansen niet op. Twee van zijn drie divisies waren hem ontvallen. De overlevenden, half verhongerd en velen zonder wapens, zochten een goed heenkomen door het oerwoud, over voetpaden die door de moesson in modderrivieren waren veranderd. De overblijvende 33e divisie kreeg nu bevel Imphal van het zuiden uit aan te vallen. Wat twee divisies was mislukt, lukte ook de derde niet. Eind juni vroeg en een week later kreeg Mutaguchi van Tokyo toestemming voor een algemene terugtocht. Van zijn in totaal 84.280 soldaten waren er toen nog 30.775 tot lopen in staat. De 53.505 anderen waren dood, gewond, ziek of vermist.

'Japans kansen om Brits-Indië te veroveren, zijn feitelijk verkeken', schreef Mountbatten in een rapport aan Churchill. Dat betekende

echter niet dat de Brits-Indiërs (Mountbatten had er 1.050.000 onder zijn SEAC-bevel) op korte termijn heel Birma in handen kregen. Een handicap was de houding van de moeilijke bondgenoot Tsjang Kai-sjek, die zijn Chinese divisies alleen wilde inzetten, als hij zich zeker van de overwinning achtte. Toen de afzijdigheid van de *generalissimo* de graad van sabotage naderde, dreigden de Verenigde Staten in april 1944 met een embargo op de Amerikaanse wapenleveranties aan China. Aangezien de Amerikaanse luchtmacht in het eerste halfjaar van 1944 maandelijks 14.000 ton over 'the Hump' vloog, bewoog het dreigement Tsjang zo niet tot enthousiasme, dan toch tot enige meegaandheid.

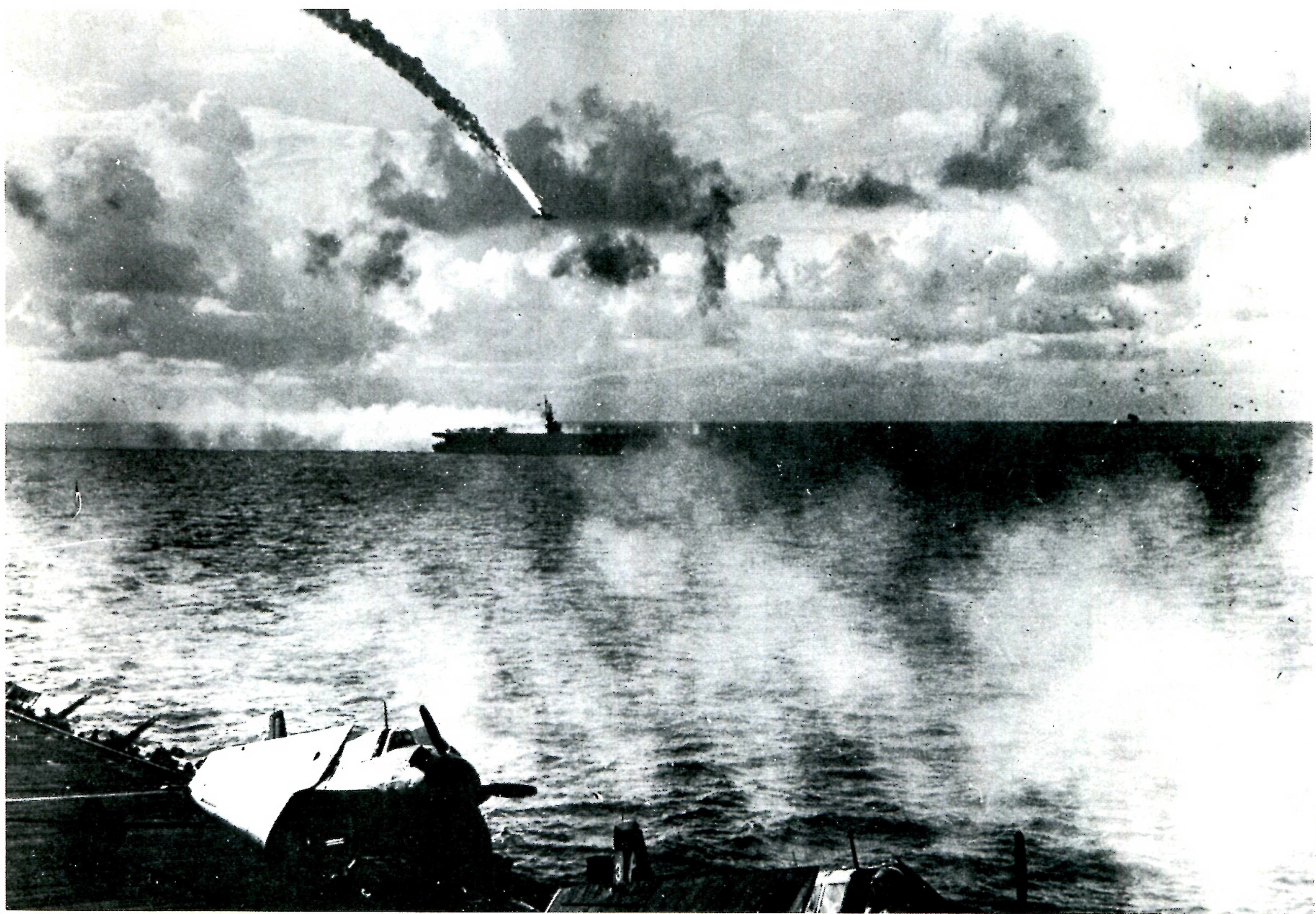
Markante tegenhanger van de lakse Chinese divisies was de *Special Force* onder commando van de reeds bij zijn leven legendarische brigadegeneraal Wingate (bij een vliegtuigongeluk op 24 maart 1944 in de Birmaanse jungle te pletter gevallen). Zijn strijdmacht, ter sterkte van een divisie, opereerde achter de Japanse linies en behaalde grote successen ten koste

van grote verliezen. Toen bijvoorbeeld de 77e brigade van *Special Force* medio 1944 veertien weken in het Japanse achterland in actie was en de meeste militairen (driekwart van hen was Brit) in die tijd drie keer malaria opliepen, liep de gevechtssterkte van 4000 tot 550 man terug.

Special Force droeg ook zijn steentje bij tot de inneming van het belangrijke knooppunt Myitkyina. Nadat de Japanse commandant aldaar 2200 van zijn 3000 officieren en manschappen had verloren en de ontsnapping van de laatste 800 had voorbereid, pleegde hij op 1 augustus 1944 harakiri. De Japanse legerleiding in Birma dacht na de val van Myitkyina aan ontruiming van geheel Birma en liet dat in Tokyo uiterst voorzichtig doorschemeren. Daar werd echter in september beslist dat de rijstvelden van Zuid-Birma evenmin als de oliebronnen mochten worden prijsgegeven. Zodat de periode tussen oktober 1943 en oktober 1944 in Birma wel de principiële, maar nog niet de eindbeslissing bracht. Hoe die zou uitvallen, stond echter al vast.

DRIE VAN DE VIJFTIEN

WOLF KIELICH

Inter Foto Service

De Marianen vormen een groep van vijftien eilanden, die niet zoals veel andere eilanden in de Grote Oceaan hun ontstaan te danken hebben aan de noeste vlijt van koraaldiertjes, maar door vulkanische processen geboren werden. Het waren de Spanjaarden die deze keten van eilanden, ongeveer halverwege Nieuw-Guinea en de Japanse archipel, het eerst ontdekten. Zij beschouwden de Marianen ruim drie eeuwen als hun rechtmatig eigendom en verkochten ze in 1899 voor vier miljoen dollar aan de Duitse keizer. Eén eiland echter, Guam, werd na de Spaans-Amerikaanse oorlog (1898) overgedragen aan de Verenigde Staten. Na de Eerste Wereldoorlog werden de eilanden (behalve Guam natuurlijk) door de Volkenbond onder

De Amerikanen moesten de Filippijnenzee beheersen, wilden zij de Marianen kunnen veroveren. Zij slaagden hierin door Ozawa's machtige Japanse vloot uit te schakelen met behulp van de veruit superieure jagers waarover zij konden beschikken. In totaal vernietigden de Amerikanen hier 476 Japanse vliegtuigen.

Japans mandaat gesteld; in 1941 veroverden de Japanners ook Guam.

In 1944, toen de Amerikaanse *Pacific Fleet* bijzonder krachtig was geworden en er drie divisies mariniers en twee legerdivisies in de Grote Oceaan beschikbaar waren, besloten de Amerikaanse oorlogsleiders de tot dusver grootste amfibische operatie in de *Pacific* te

wagen: de verovering van de Marianen. Het ging daarbij in feite om slechts drie van de vijftien eilanden, Saipan, Tinian en Guam. De andere eilanden waren onbewoond of dermate onherbergzaam, dat zij strategisch weinig te betekenen hadden.

De Amerikanen hadden een aantal zeer goede redenen om te trachten vaste voet te krijgen op de Marianen. De marine wilde Guam en Saipan gebruiken als bases; de luchtmacht wilde de eilanden gebruiken als 'verankerde vliegkampschepen', vanwaaruit men met de lange-afstandbommenwerpers van het type B 29 regelmatig aanvallen op Japan zou kunnen uitvoeren. Bovendien zouden bases op de Marianen de Amerikanen in staat stellen tot

acties in verscheidenen richtingen, zoals westelijk naar Leyte en Luzon, zuidwestelijk naar Palau, noordwestelijk naar Formosa. En tenslotte speelde een rol dat Guam drieënveertig jaren lang Amerikaans bezit was geweest en een zeer pro-Amerikaanse bevolking had; vooral in de kringen van de marine en mariniers, die vroeger bases hadden op het eiland, wilde men Guam heroveren.

De Japanners begonnen in februari 1944 hun garnizoenen op de Marianen aanzienlijk te versterken. Ook moesten zij nu hard werken aan de fortificaties langs de kusten en aan uitbreiding van de vliegvelden, maar van deze plannen kwam niet veel terecht, zoals ook blijkt uit het rapport van de stafchef van het Japanse

U.S. Navy

Dat was lastig voor de Amerikanen, maar het gaf de Japanners geen enkele mogelijkheid om alsnog een heel eiland te heroveren. De eerste uren van de landing waren in verreweg de meeste gevallen beslissend voor de uitslag van de strijd. In de Marianen hadden de Amerikanen daarbij het voordeel dat de Japanse kustverdediging door gebrek aan bouwmaterialen betrekkelijk zwak was. Maar in andere opzichten was de verdediging van de Marianen allerm minst zwak. Alleen reeds op Saipan telde het Japanse garnizoen dertigduizend man, die gesteund werden door achtenveertig tanks en veel zwaar geschut.

Begin juni zette *Task Force 58* onder commando van admiraal Marc Mitscher koers naar de

U.S. Navy

31e leger, gedateerd 31 mei 1944: 'Wij kunnen de fortificaties niet aanzienlijk versterken, tenzij wij voldoende materialen krijgen, in het bijzonder cement, betonijzer, prikkeldraad, hout enzovoort. Dit alles is niet te krijgen op deze eilanden. Hoeveel soldaten er nu ook zijn, zij kunnen niet anders dan met hun armen over elkaar in de zon zitten en deze situatie is onverdraaglijk.' De klacht van deze hoge officier moet voor zijn superieuren bijzonder alarmerend zijn geweest, want de Japanse verdedigingstactiek was er tot dusver steeds op gericht geweest een landende vijand nog op het strand te verslaan en terug te dringen in zee. Daarvoor waren sterke stellingen nodig, vanwaaruit bij voorkeur 's nachts felle tegenaan-

Amerikaanse mariniers en landmachteenheden op weg naar Guam. De gevechten zouden op dit eiland duren van 21 juli tot 10 augustus 1944.

Geheel boven: admiraal Marc Mitscher, de commandant van 'Task Force 58', onder wiens opperbevel de Marianen werden veroverd.

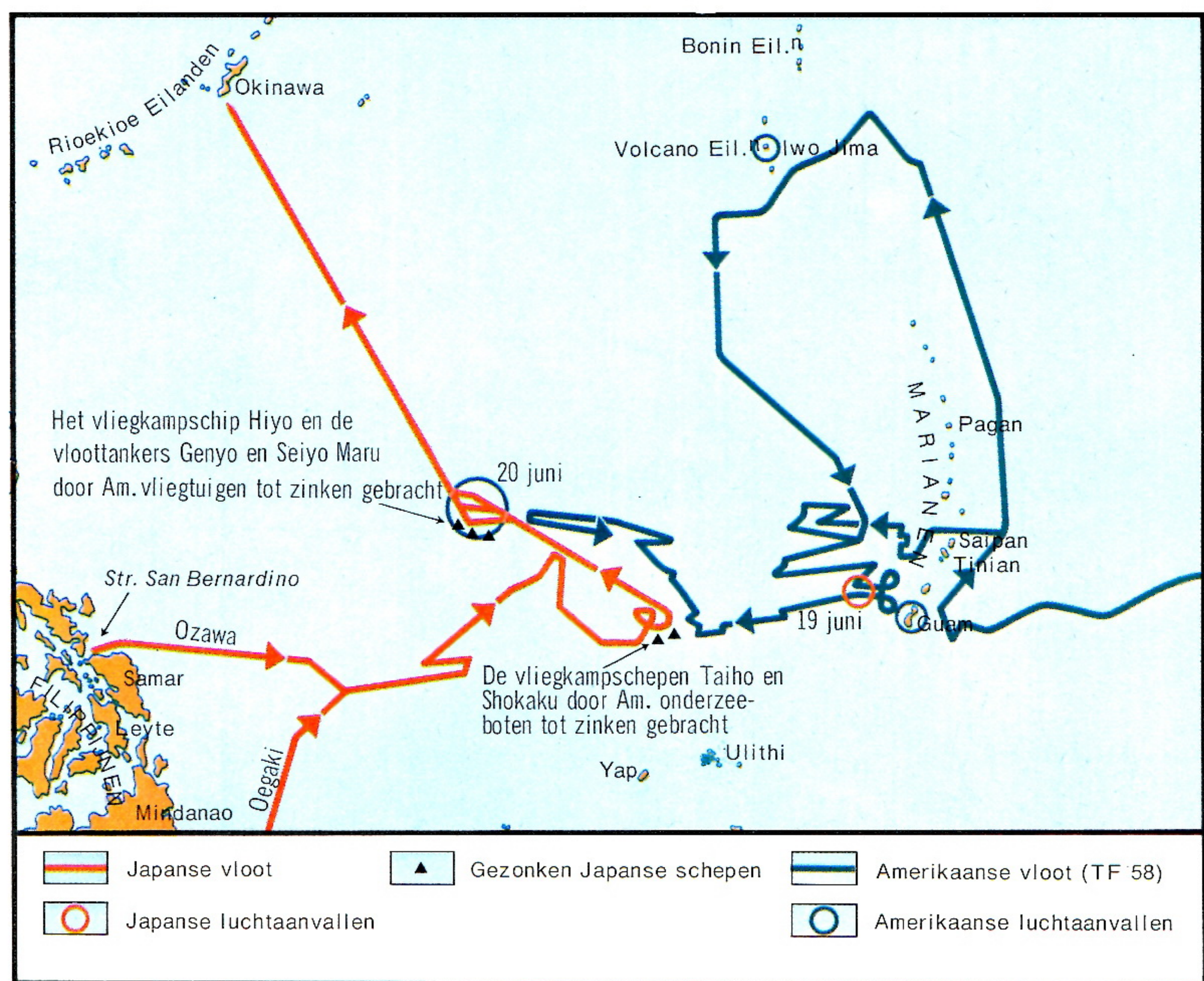
vallen konden worden ondernomen. Met een verdediging in de diepte, dus stellingen en linies in het binnenland, hielden de Japanse legeraanvoerders in de eerste helft van 1944 nauwelijks rekening. Als zij de vijand op het strand niet konden verslaan, restte hun niets anders dan terug te trekken in het oerwoud en daar met kleine groepen een guerrilla te voeren.

Marianen. Het was een formidabele vloot, bestaande uit zeven vliegakampschepen, acht lichte vliegakampschepen, zeven snelle slagschepen, drie zware kruisers, tien lichte kruisers en tweënvijftig torpedobootjagers. Mitschers taak was de troepen die op Saipan, Tinian en Guam aan land zouden gaan, te beschermen tegen aanvallen van de Japanse marine, de vijandelijke luchtmacht in dit gebied uit te schakelen en hun stellingen te bestoken met vliegtuigbommen en granaten van het scheepsgeschut.

Saipan was het eerste eiland dat werd aangevallen. In de vroege morgen van 15 juni gingen golven mariniers aan land op een bijna zes kilometer breed front. De tegenstand was, zoals

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Associated Press

verwacht, fel en verbeterd. De stranden lagen onder zwaar en zeer goed gericht vuur van artillerie en mortieren en het was voor de vliegtuigen van Mitschers vloot nagenoeg onmogelijk de Japanse geschutstellingen te ontdekken, omdat het hele invasiefront gehuld was in een dikke wolk van stof en rook. De Amerikaanse verliezen waren groot: om 8 uur 's avonds waren meer dan tweeduizend mariniers gesneuveld of gewond. Niettemin had men tegen die tijd toch twintigduizend man aan land weten te brengen, die echter een ellendige nacht tegemoet gingen. De Japanners zorgden ervoor dat de Amerikanen niet langer dan een paar minuten gelegenheid kregen om te rusten. Voortdurend bleven zij in de nacht aanvallen met kleine groepen en om 3 uur in de morgen ondernamen zij een massale tegenaanval, die gepaard ging met ijzingwekkend gekrijs, trompetgeschal en het zwaaien van samoeraizwaarden. Pas toen de zon omstreeks 6 uur opkwam, trokken zij terug met achterlating van zeventienhonderd doden. Dat Saipan geen picknick was, begreep nu iedereen. En ook al was het Amerikaanse bruggehoofd in de morgen van 16 juni stevig gevestigd, het was maar al te duidelijk dat het nog vele dagen van zware gevechten zou kosten om heel het eiland te veroveren.

Inmiddels zat ook de Japanse marine niet stil. Reeds op 15 juni meldden Amerikaanse onderzeeboten, die in de wateren ten oosten van de Filippijnen patrouilleerden, dat de Japanners bezig waren een geweldige vloot bijeen te brengen om hun belegerde troepen op Saipan te hulp te komen. De Japanners geloofden nog steeds in het principe dat in de zeeoorlog de overwinning alleen kan bestaan uit de vernietiging van de vijandige vloot. Zij waren allerm minst vergeten hoe in 1905 hun admiraal Togo in de slag bij Tsoesjima nagenoeg de gehele Russische vloot had uitgeschakeld en daarmee de zege in de Russisch-Japanse oorlog zeker had gesteld. Een soortgelijke beslissing wilden zij nu weer forceren en dus brachten zij onder commando van admiraal Ozawa een vloot bijeen van vijf vliegkampschepen, vier lichte vliegkampschepen, vijf slagschepen, elf zware kruisers, twee lichte kruisers en achtentwintig torpedobootjagers. Behalve wat de zware kruisers betreft, was deze vloot aanmerkelijk zwakker dan Mitschers *Task Force 58*. Ook het aantal vliegtuigen dat van de Japanse schepen kon opstijgen, was veel kleiner: 430 tegen 891 Amerikaanse toestellen.

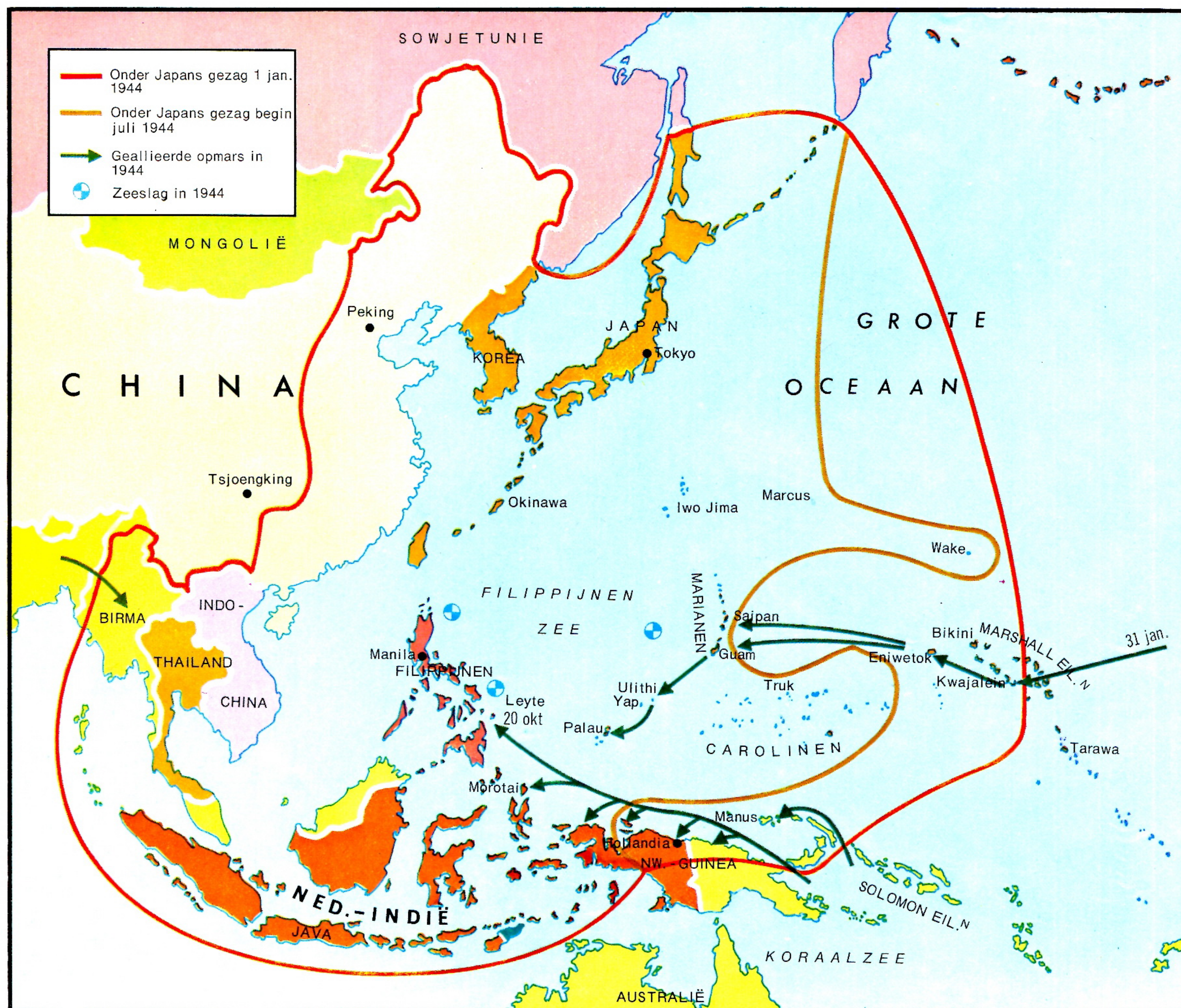
In de morgen van 18 juni zette de Amerikaanse vloot koers naar het zuidwesten, de naderende vijand tegemoet. 's Avonds werd de koers verlegd naar het oosten, omdat admiraal Spruance, Mitschers commandant, bang was dat Ozawa erin zou kunnen slagen zich tussen *Task Force 58* en Saipan te wringen, waardoor de positie van de Amerikaanse troepen op dit eiland zeer hachelijk zou kunnen worden. Daardoor werd een treffen nog uitgesteld tot de ochtend van de volgende dag. Toen vielen Ozawa's vlieg-

Linksboven: bij de landingen op het eiland Saipan troffen de Amerikanen een verlaten Japans landingsvaartuig aan (links op de foto). De strijd om het bezit van dit eiland duurde van half juni tot begin augustus 1944. Ruim een week later hadden de Amerikanen alle eilanden van de Marianen in handen.

tuigen als eerste aan. Vier raids voerden de Japanners in een tijdsverloop van bijna vijf uren uit op de machtige Amerikaanse vloot. Slechts de 'South Dakota' werd licht beschadigd. Telkens opnieuw werden de Japanners verdreven door het felle afweervuur van de schepen en vooral door de Amerikaanse jagers, die qua tactiek en bewapening veruit superieur bleken. Een vrij groot aantal Japanse toestellen zocht een heenkomen naar vliegvelden op Guam en Rota, waar Amerikaanse bommen ze later in de middag vernietigden. Zo hield Ozawa die dag slechts honderd van zijn vierhonderd dertig vliegtuigen over. De Amerikaanse verliezen bedroegen slechts dertig toestellen. Bovendien brachten op deze zelfde dag

Amerikaanse onderzeeboten de Japanse vliegkampschepen 'Shokaku' en 'Taiho' (het vlaggeschip van Ozawa) tot zinken. Die nacht zette Ozawa koers naar het noordwesten. Mitscher bleef naar het westen varen, in de hoop dat hij op deze wijze de koers van de vijand zou kruisen. Het duurde tot laat in de middag van de volgende dag, voordat Amerikaanse vliegtuigen de Japanse vloot, die nu koers had gezet naar Okinawa, weer verkenden. Hoewel het kort voor zonsondergang was, zond Mitscher toch het grootste deel van zijn vliegtuigen naar de vijand en in een direct daaropvolgende aanval slaagden de Amerikanen erin nog eens vijfenzeftig Japanse vliegtuigen te vernietigen en bovendien het vlieg-

kampschip 'Hiyo' tot zinken te brengen. Een ander vliegkampschip en een slagschip werden beschadigd. De Amerikaanse verliezen waren hoger dan de vorige dag: honderd toestellen. De reden was dat men na de aanval in het donker moest landen op de vliegkampschepen, een operatie die in vele gevallen mislukte. Zo werd dus deze 'slag in de Filippijnenzee' een grandioze Amerikaanse overwinning. Mitscher had het liefst de vijand nog verder achtervolgd met zijn slagschepen, kruisers en torpedobootjagers teneinde Ozawa's vloot volledig de grond in te boren, maar Spruance wilde niet dat hij te ver afdwaalde van Saipan. Niettemin was deze slag een beslissende overwinning voor de Amerikanen. Er werden in totaal 476 Japanse

Linksmidden: op 20 juni 1944 werd halverwege de Filippijnen en de Marianen een zeeslag geleverd tussen Amerikaanse en Japanse vlooteenheden. De kaart geeft een overzicht van de vlootbewegingen in dit gebied, die uiteindelijk resulteerden in de aftocht van de Japanners onder admiraal Ozawa.

Linksonder: tijdens de verovering van Saipan lag in de haven van de belangrijkste plaats op het eiland, Garapan, een Japans smaldeel. De Amerikaanse marine schakelde deze vlooteenheid uit door haar vanuit zee met scheepsartillerie te beschieten. Na het bombardement lagen er nog slechts brandende wrakken in de haven.

Boven: langzamerhand wordt het rijk van de rijzende zon weer kleiner. Op het hoogtepunt van zijn expansie (januari 1944) bezat Japan een deel van Nieuw-Guinea en van de Marshall Eilanden; half juni van dat jaar begon de aanval op de Marianen en waren de Marshall Eilanden al bevrijd van de Japanners.

vliegtuigen (sommige van bases op Guam en Rota) vernietigd en zonder luchtmacht was Ozawa's vloot niets meer waard. De overgebleven zes vliegkampschepen hadden geen enkele tactische betekenis meer.

Nu konden ook de operaties in de Marianen met succes worden voortgezet, zonder dat de Amerikanen bevreesd hoefden te zijn voor aanvallen vanuit zee of de lucht. De gevechten op Saipan duurden nog tot begin augustus en kostten de Amerikanen ruim veertienduizend doden en gewonden, een vijfde deel van de totale strijdmacht die op dit eiland aan land was gezet. Bijna het gehele Japanse garnizoen van dertigduizend man vocht zich dood of pleegde zelfmoord.

Op Tinian landden de mariniers op 24 juli en op 1 augustus kon generaal Harry Schmidt melden dat het eiland was veroverd. Toch duurde het nog tot januari, voor de laatste Japanners die zich verborgen hielden in het oerwoud en in grotten, onschadelijk waren gemaakt. De verovering van Tinian was in vele opzichten gemakkelijker dan die van Saipan, toch verloren de Amerikanen op dit eiland nog

Links: op Saipan werd hevig gevochten. De Amerikanen moesten er steeds opnieuw Japanse scherpschutters uitschakelen (voorgond).

Rechts: op Tinian sloot een Amerikaanse marinier vriendschap met de inheemse jeugd.

tweeëntwintighonderd man aan doden en gewonden. Meer dan vijfduizend Japanners sneuvelden en vierduizend werden vermist. De gevechten op Guam duurden van 21 juli tot 10 augustus en kostten de Amerikanen achtenzeventighonderd doden en gewonden. Het gehele Japanse garnizoen van achttienduizend vijfhonderd man werd gedood op enkele honderden krijgsgevangenen na.

De bloedige Amerikaanse verovering van de Marianen maakte diepe indruk in Japan. Veel Japanners begonnen nu te beseffen dat zij de oorlog verloren hadden. Premier Tojo trad af met zijn hele kabinet. Weldra zouden de B-29's boven de Japanse eilanden verschijnen. En niemand zou daar iets tegen kunnen doen.

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

Inter Foto Service

TERUG OP GUAM

Het was een wonderlijke D-day-ochtend, theatraal haast, maar de mariniers wilden Guam graag heroveren. Sommige officieren en onder-officieren die nu de landingsboten ingingen, hadden er in dienst gelegen. Velen hadden kameraden bij de 153 mariniers die gevangen waren genomen, toen Guam capituleerde. De herovering van het eiland zou een oud zeer helen. Om acht uur stapte de eerste aanvalsgolf van de 3e divisie van de landingsboten in de amfibie-

voertuigen. De mannen bukten zich diep, toen de lompe vaartuigen snelheid kregen en in de richting van de kust voeren, recht op de stranden af die zich uitstrekten tussen de 'duivelshoorns' van Adelup Point aan de linker- en Asan Point aan de rechterzijde. Om acht uur twintig rapporteerde een verkenningsvliegtuig:

'De raketten komen neer en geven ze van katoen. Goed effect op het strand. Landingstroepen zo te zien op ongeveer duizend meter van het strand.' Zeven minuten later kwam het volgende rapport: 'Eerste aanvalsgolf ongeveer bij het strand.'

Het scheepsgeschut rees omhoog en begon te vuren op de doelen die landinwaarts lagen. Om acht uur drieëndertig rapporteerde de luchtverkenner:

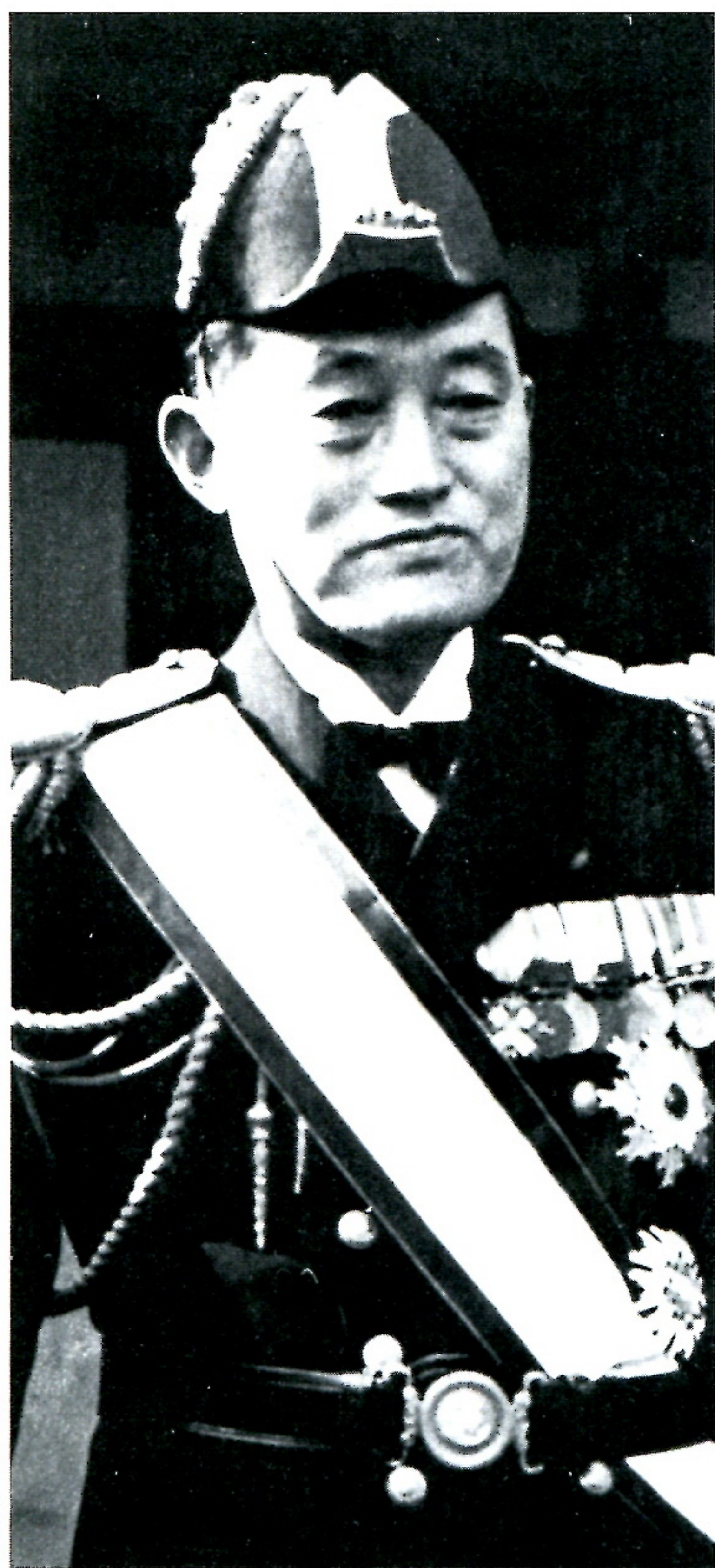
'Troepen aan land op alle stranden.'

De mariniers waren op Guam teruggekeerd en nu reeds was het strand in tegenstelling met het witte gezicht van Chonito Cliff rood gekleurd door hun bloed.

(Uit: 'Strong men armed', door Robert Leckie — New York 1962)

HET JAAR VAN DE SLECHTE RAMMENAS

PROF. DR. F. VOS

Associated Press

val van het kabinet-Tojo worden vermeld. Hideki Tojo, wegens zijn scherp verstand *kamisori-Tojo* (scheermes-Tojo) genoemd, was als geen ander verantwoordelijk voor het uitbreken van de oorlog, doch had zich wegens de aanvankelijke successen een grote populariteit verworven. Hij had de *Kempei Tai* (militaire politie) praktisch naar zijn hand gezet en het parlement gedegradeerd tot een verzameling 'ja-broers'. Na de Amerikaanse aanval op Truk (Carolinen) was hij niet alleen premier en minister van oorlog, maar had hij zichzelf ook benoemd tot chef van de generale staf. Op dezelfde wijze was admiraal Shigetaro Shimada zowel minister van marine als chef van de marinestaf. Deze nieuwe politiek had tot doel een einde te maken aan de traditionele rivaliteit tussen leger en marine, die elkaar bij mislukte operaties wederzijds de schuld plachten te geven. Toen de krijgskansen een ongunstige wending namen, zagen Tojo's tegenstanders een kans om tot actie over te gaan. De belangrijkste samenzweerders waren twee voormalige eerste ministers: Tojo's eigen minister van buitenlandse zaken, Mamoru Shigemitsu, en de grootzegelbewaarder des keizers, Koichi Kido. Kido en zijn medestanders gingen het vooral om de positie van de keizer, wiens naam door de militairen meer en meer werd misbruikt. Volgens een in 1944 uitgegeven document werd die naam in officiële bekendmakingen en dergelijke gebezigd als deel van 'een weloverwogen politiek om het volk het heilig

Op 22 juli 1944 volgde Kuniaki Koiso (rechts) premier Hideki Tojo op. De laatste moest aftreden, toen hij verantwoordelijk werd gesteld voor de Japanse nederlaag op Saipan. Links: de minister van marine van het nieuwe kabinet, admiraal Mitsumasa Yonai.

Associated Press

Hoewel Japan in 1943 reeds verscheidene nederlagen had moeten incasseren, was de oorlog nog ver van eigen land en had de produktie een spectaculaire groei te zien gegeven. Het jaar 1944, dat begon met de Amerikaanse landingen op de Marshall Eilanden, bracht een nog intensievere mobilisering van het Japanse volk ten dienste van de oorlogsinspanning. Dit ging gepaard met nieuwe dwangmaatregelen en een steeds verder doorgevoerde rantsoenering van voedsel en kleding. Ook kwam het Japanse eilandenrijk in 1944 binnen het bereik te liggen van de Amerikaanse bommenwerpers, terwijl in de herfst de ineenstorting van de Japanse oorlogseconomie een feit werd.

Op politiek gebied moet in de eerste plaats de

karakter van de oorlog te verduidelijken en het ervan te overtuigen dat de goddelijke bestemming van de keizer de overwinning waarborgt'. Het werd steeds duidelijker dat de militairen erop uit waren de keizer mee te sleuren in hun uiteindelijke val. De tegenslagen in Assam en Birma, maar vooral de landing op Saipan gaven de stoot tot het aftreden van Tojo op 18 juli. Hoewel hij dit volgens de Japanse traditie ook behoorde te doen op grond van zijn verantwoordelijkheid voor de geleden nederlagen, gebruikte hij 'gebrek aan innerlijke eenheid in het kabinet' als enig voorwendsel. Op 22 juli werd hij opgevolgd door generaal Kuniaki Koiso, tot dan toe gouverneur-generaal van Korea, wiens kabinet tot 5 april 1945 in functie

zou blijven. Minister van marine en in feite vice-premier werd admiraal Mitsumasa Yonai, een bekend tegenstander van het bondgenootschap met Duitsland en Italië. Degenen die nog hoopten op een eervolle vrede, werden door deze benoeming aangemoedigd, en inderdaad werd de Zweedse gezant in Japan in september benaderd door Shigemitsu (ook toen weer minister van buitenlandse zaken) met het verzoek in Londen na te gaan hoe de geallieerden tegenover Japanse vredesvoorstellen zouden staan. Van deze Japanse illusies bleef weinig over, toen bleek dat de geallieerden alleen een onvoorwaardelijke overgave wensten te accepteren.

De landing op Saipan was een belangrijke

etappe in de luchtoorlog tegen het Japanse moederland. De eerste luchtaanval op Tokyo, de zogenaamde *Doolittle Raid* van 18 april 1942, werd vanaf een vliegkampschip uitgevoerd door legervliegtuigen en was voornamelijk gericht op psychologisch effect; het veroorzaakte slechts geringe schade. Omdat men veel resultaat verwachtte van bombardementen op Japanse steden (waar houten huizen dicht opeen stonden), ontwikkelde Boeing speciaal voor dit doel de lange-afstandbommenwerper B-29. Op 15 juni 1944 werd met dit nieuwe type vanaf het Chinese vasteland een aanval ondernomen op Kitakioesjoe en met name op de Yawata Staalfabrieken in die stad. Toen een maand later in de Marianenarchipel

land en het afweergeschut waren geconcentreerd rondom militaire installaties en oorlogsindustrieën. Alleen Tokyo, Nagoya en Osaka werden, toen de bombardementen toenamen, met afweergeschut beschermd. In maart 1944 had het kabinet-Tojo een 'Algemeen Plan voor de Evacuatie van Steden' afgekondigd, dat vooral betrekking had op het afvoeren van bejaarden en kleine kinderen, die noch in de produktie noch bij de luchtbescherming een rol konden spelen. Bijzonder impopulair was de zogenaamde gebouwenevacuatie, waarmee in januari 1944 een aanvang was gemaakt. Teneinde het brandgevaar bij luchtaanvallen te verminderen, werden huizen in de buurt van regeringsgebouwen,

TOJO ONTSLAGEN

De volgende dag, 18 juli, zei Tojo tegen zijn vrouw, terwijl hij zich klaarmaakte zijn officiële residentie te verlaten: 'Er is besloten dat ik niet kan doorgaan. Tref alsjeblieft voorbereidingen om naar huis te gaan.' Mevrouw Tojo was verast. Zij wist dat haar man erg vermoeid was en dat hij alles gaf wat in hem zat, maar zij had zich nimmer gerealiseerd dat iets, behalve de dood, hem zijn taak zou doen opgeven. Ze zei: 'Je scheidt er nu mee uit, maar is daarmee je ver-

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie

de eilanden Saipan, Guam en Tinian in Amerikaanse handen vielen, konden de vliegvelden daar worden uitgebreid en kwam Japan pas goed binnen het bereik van de B-29'ers te liggen. Op 24 november werd Tokyo voor het eerst met brandbommen bestookt — het begin van de zogenaamde tapijtbombardementen. Vanaf die datum tot 9 maart 1945 werd op Japan 7180 ton brandbommen afgeworpen, doorgaans vanaf een hoogte van tienduizend meter. Leger en vloot beschikten toen vrijwel niet meer over middelen om voldoende tegenstand te bieden. Civiele noch militaire autoriteiten hadden behoorlijke maatregelen genomen om de burgerbevolking te beschermen. De weinige gevechtsvliegtuigen in het moeder-

Duizenden vrouwen werden in Japan tijdens de oorlog bij de strijdkrachten ingeschakeld.

militaire installaties en oorlogsindustrieën afgebroken. Omdat er drie miljoen fabrieksarbeiders waren gemobiliseerd, was er een nijpend tekort aan arbeidskrachten. In augustus 1943 waren zeventien beroepen (kantoorbediende, conducteur, kapper enzovoort) voor mannen verboden, terwijl er meer en meer arbeidskrachten onttrokken werden aan de landbouw. Het aantal arbeiders in de oorlogsindustrie steeg door deze maatregelen tot 1.600.000. Ze werden ondergebracht in gemeenschappelijke slaapzalen en moesten vaak vijftien uur per dag werken. Tussen 1939 en 1945 werden in Japan

660.000 Koreanen te werk gesteld, vooral in de mijnen en havens.

Op 23 augustus 1944 werd een 'Arbeidsmobilisatie-order' voor scholieren afgekondigd (in feite een uitbreiding van vroegere maatregelen), als gevolg waarvan 'vaderlandslievende schoolgroepen' werden georganiseerd.

Tot begin 1945 werden 3.000.000 middelbare scholieren ingeschakeld bij openbare werken, de industrie en de landbouw; 470.000 meisjes en ongehuwde vrouwen tussen twaalf en veertig jaar namen gedwongen deel aan het arbeidsproces.

Het gebrek aan landarbeiders en de tekorten aan kunstmest en landbouwwerktuigen hadden een verslechterde voedselsituatie tot gevolg, die

antwoordelijkheid ook afgelopen? Hij antwoordde: 'Ik ontloop mijn verantwoordelijkheden niet. Ik deed alles wat ik kon, maar zelfs als ik zou willen doorgaan, maken de omstandigheden het me onmogelijk.'

Hij ging van zijn residentie naar Radio Tokyo om een laatste toespraak tot het volk te houden en een eerder uitgezonden bericht te bevestigen dat Saipan verloren was.

'Ik ben diep bedroefd door de gedachte aan de grote ongerustheid die dit verlies onze keizer berokkent', zei hij, 'maar onze vijanden hebben

de kracht van hun tegenoffensief opgevoerd. Er komt evenwel nog gelegenheid genoeg ze te vermorzelen.'

Toen hij dit gezegd had, ging hij, juist voor de middag, naar het keizerlijk paleis om zijn eigen ontslag en dat van zijn regering aan te bieden. Tegen Kido, de grootzegelbewaarder, aan wie hij de zaak uiteenzette voor hij bij keizer Hirohito in audiëntie werd ontvangen, deed hij een bittere aanval op de jushin (de adviesraad van ex-premiers), die hij ervan beschuldigde zijn val te hebben bewerkstelligd.

Hij verliet het paleis om voor het laatst naar zijn officiële residentie te gaan. (...)

Die middag, toen Tojo zijn papieren verzamelde, kwam Radio Tokyo in de lucht. 'Hoewel het huidige kabinet gebruik maakte van alle middelen', zo zei de omroeper, 'was het niet in staat zijn doel te bereiken. De regering heeft uiteindelijk besloten tot een algehele reconstructie met het doel de totale oorlog voort te zetten.'

(Uit: Tojo: The last Banzai, Courtney Browne — New York 1968).

U.S. Air Force

nog werd verergerd door het feit dat er geen rijst meer binnenkwam uit het buitenland (20% van het Japans verbruik). In 1944 kwam een distributiestelsel voor alle levensmiddelen tot stand; het toegewezen voedsel werd gedistribueerd via de *tonarigumi*: buurtschapsorganisaties die uit acht à tien gezinnen bestonden. In maart kreeg men in Tokyo één bosje prei per persoon per dag en één stukje vlees in de vijf dagen. Soms werd dit rantsoen aangevuld met een komkommer of een rammenas van slechte kwaliteit. Met ingang van 1 augustus werd de suikerdistributie voor huishoudelijk gebruik stopgezet; op 1 november werd het sigarettentantsoen beperkt tot zes stuks per dag voor volwassen mannen. Gemiddeld veertigduizend

'Silver Lady', een B-29, wordt op Tinian geladen met bommen voor een aanval op Japan.

inwoners van Tokyo gingen elke dag voedsel halen op het platteland, waardoor een enorme verkeerschaos ontstond. Bij de textielvoorziening bestonden al vanaf 1937 problemen; in 1944 bedroeg deze nog maar 7,4% van die van 1937! Voorts was er gebrek aan olie, zeep, kaarsen, schoeisel en lucifers. Logische gevolgen van deze toestand waren een snel in omvang groeiende zwarte markt en een gestaag toenemende afkeer van ambtenaren en militairen.

Met de persoonlijke vrijheid en de vrijemeningsuiting was het droevig gesteld. Op 1 april 1944

werd het reizen over lange afstanden aan beperkingen onderworpen. Werken van bepaalde geliefde schrijvers, zoals Tanizaki Jun'ichiro, mochten niet langer verschijnen; zij werden te decadent bevonden. In juli werd de twee belangrijke maandbladen 'Chuo Koron' en 'Kai-zo' een verschijningsverbod opgelegd. Vele publicisten werden gearresteerd op verdenking van linkse sympathieën. Dat er vanaf maart geen avondbladen meer mochten uitkomen en vanaf november de ochtendbladen slechts uit vier pagina's mochten bestaan, was in eerste instantie een gevolg van de papierschaarste. Weldenkende Japanners vonden nog slechts troost in illusies over een vergelijk met de geallieerden.

STRATEGIE VAN DE WRAAK

DRS. R. L. SCHUURSMA

'In de loop van juli kreeg ik van generaal Marshall opdracht naar Pearl Harbor te gaan voor een conferentie. Er werden geen bijzonderheden verstrekt over de persoon met wie ik zou moeten confereren of over het onderwerp waarover gepraat zou worden. Ik was er vrij zeker van dat het om president Roosevelt ging, maar aangezien ik nooit eerder was uitgenodigd een van de grote conferenties bij te wonen (en in feite gebeurde dat ook nooit weer), had ik het gevoel dat het moest gaan om iets dat sterk op mij betrekking had. Behalve adjudanten van mijzelf nam ik geen stafofficiëren mee en ik had geen plannen of kaarten bij me.'

Men zou achter de naïeve ik-figuur uit dit fragment niet gauw de geweldenaar MacArthur vermoeden, die bij de beschrijving van deze episode dan ook wel wat erg gemakkelijk om de achtergrond van de conferentie heen loopt, die in Honolulu zou plaatsvinden. Toen MacArthur daar eind juli 1944 zijn opwachting maakte bij Roosevelt, was het conflict dat voor die bijeenkomst de aanleiding vormde, al enige maanden oud en het is dan ook ondenkbaar dat MacArthur niet op z'n minst vermoedde wat het onderwerp van het gesprek zou zijn: de weg naar Japan.

Er was op de conferentie van Honolulu nóg een gesprekspartner: de bevelhebber van de marinestrijdkrachten in het midden van de Stille Oceaan, admiraal Nimitz. Terwijl MacArthur een hartstochtelijk voorstander was van terugkeer naar de Filippijnen en pas daarna Japan wilde aanvallen, wilde Nimitz de Filippijnen links laten liggen, eventueel met uitzondering van het noordelijkste eiland, Luzon. Naar zijn oordeel (en dat van zijn chef, admiraal King,) moest de marine het dichterbij Japan gelegen eiland Formosa veroveren om vandaar Japan met vliegtuigen te bestoken en zo tot overgave te dwingen. In beide plannen speelden de herinneringen mee aan het eerste uur van de oorlog: de Navy wilde wraak nemen voor de overval op Pearl Harbor; MacArthur had gezworen vóór alles de Filippijnen te zullen bevrijden, *'I shall return'*. Maar dat laatste zou alleen mogelijk zijn als hij, ten koste van het Formosaplan, de volle steun zou krijgen van de marine.

Al in februari 1944 hadden de gezamenlijke chefs van staven zich over het twistpunt gebogen, maar tot een beslissing kwam het toen niet. Een maand later werd het conflict voorgelegd aan Roosevelt, maar deze verwees de zaak terug met de mededeling dat de heren het zelf maar moesten uitzoeken. Dat hielp: een dag later bereikten zij een compromis, waarbij

MacArthur 'zijn' Filippijnen van het zuiden uit mocht binnenvallen en Nimitz van het centrale gedeelte van de Stille Oceaan uit een aanval kon richten op Luzon of Formosa. Kennelijk bleef het bij een concept, want de onenigheid tussen Nimitz en MacArthur werd er niet minder om. Tenslotte besloot de president er zijn diplomatieke talenten aan te wagen. Terwijl in Chicago de Democratische Conventie bijeen was om een kandidaat aan te wijzen voor de naderende presidentsverkiezingen, voer Roosevelt (die zowel op de Conventie als bij de verkiezingen als winnaar uit de bus zou komen) naar Honolulu. MacArthur en Nimitz kregen daar op 28 en 29 juli 1944 alle kansen hun argumenten naar voren te brengen. MacArthur hield weer een pleidooi ten gunste van een herovering van de gehele Filippijnen (hoe zou je zo'n enorm grote archipel ooit links kunnen laten liggen?), voor men zich zou wagen aan het eigenlijke Japanse gebied, waartoe ook Formosa behoorde. Nimitz betwijfelde of een grootscheepse aanval op de Filippijnen iets anders zou zijn dan een enorme verspilling van mensen en materiaal. Maar als het moest, had hij genoeg strijdkrachten om welk plan dan ook uit te voeren. Roosevelt wist de heren goeddeels tot elkaar te brengen, de sfeer was prettig en de bitse verhalen die in Washington de ronde deden over de ijdele en eigenzinnige MacArthur, kregen geen bevestiging. Een definitieve beslissing bleef echter uit, al won MacArthur voorlopig op punten.

Anderhalve maand later kwamen Roosevelt en Churchill met hun chefs van staven bijeen op de tweede conferentie van Quebec, die de codenaam *Octagon* had. Van 11 tot 19 september 1944 werd hier gesproken over de vooruitzichten en plannen in verband met Duitsland en Japan. Het waren dagen van grote verwachtingen: de opmars door Frankrijk en België was onwaarschijnlijk snel gegaan en weliswaar was het front bij de Nederlandse grens versterkt, maar op 17 september zou Montgomery proberen met één geweldige stoot tot over de Rijn bij Arnhem te komen. Een groot deel van de conferentietijd werd echter besteed aan de strijd tegen Japan, waarbij de strategie in de Stille Oceaan vooral een Amerikaanse aangelegenheid was. Generaal Marshall achtte een invasie in Japan noodzakelijk, Leahy meende dat men kon volstaan met een blokkade en met forse luchtaanvallen. (In Honolulu waren MacArthur en Nimitz het er al over eens dat een invasie waarschijnlijk niet nodig was.) De marine pleitte bij monde van King weer voor de verovering van Formosa, terwijl Marshall

eerst de Filippijnen wilde nemen om daarna Luzon te gebruiken als springplank naar Japan. Eerder was al voorgesteld in dat geval niet in het zuiden te beginnen, maar midden in de Filippijnen, met Leyte. De aanval op Japan zelf bleef een open zaak, omdat men aannam dat dit land pas achttien maanden na de Duitse capitulatie bedwongen zou kunnen worden, maar ten aanzien van Leyte en de Filippijnen als geheel won het leger, en nu voorgoed.

Nog tijdens de conferentie kwam er bericht, dat admiraal Halsey buitengewoon weinig tegenstand ontmoette toen hij, tegen alle geldende regels in, vanaf zijn vliegkampschepen doelen in Leyte aanviel, terwijl de vloot binnen het bereik lag van vliegvelden op dat eiland. Gezien deze ervaring drong Halsey er op aan Leyte al op 20 oktober aan te vallen, twee maanden eerder dan ter conferentie was voorzien. Zijn voorstel werd binnen een paar uur door de chefs van staven (en MacArthur) goedgekeurd. In een uiterst kort tijdsbestek werden de plannen volledig omgewerkt en, zoals zou blijken, met succes gericht op het nieuwe aanvalsdoel.

Tot verrassing van King, maar ook van zijn eigen mensen, stelde Churchill op de conferentie voor de Britse vloot na de Duitse nederlaag te laten deelnemen aan de belangrijkste operaties tegen Japan. Roosevelt antwoordde diplomatiek: 'Ik zou de Britse vloot waar en wanneer dan ook willen zien.' King deelde ontwijkend mee dat er over deze kwestie een rapport was geschreven voor de gecombineerde Britse en Amerikaanse chefs van staven en dat de zaak in onderzoek was. Maar Churchill herhaalde dat hij nú een aanbod deed. 'Is het aangenomen?' 'Ja', aldus Roosevelt — en daarmee kon King het doen. Diens bezwaren tegen Churchills voorstel waren overigens begrijpelijk. De Engelsen beschikten over *short-legged* schepen, die geregeld een basis moesten aandoen. De Amerikanen daarentegen hadden hun vloot voorzien van *long-legged* schepen, die lange tijd achtereen op zee konden blijven zonder dat ze een haven hoefden binnen te lopen om bevoorraad te worden. King vreesde niet ten onrechte dat de Engelsen sterk zouden gaan leunen op de Amerikaanse bases in de Stille Oceaan, waardoor zijn logistieke apparaat veel zwaarder zou worden belast dan tot dusver het geval was geweest. Maar ook in deze zaak speelde de herinnering aan Pearl Harbor mee: de overwinning op Japan was een Amerikaanse aangelegenheid, sterker nog: een zaak van de *US Navy*. Daar kwamen de Engelsen eenvoudig niet aan te pas.